

A. Üldkohtu tegevus 2011. aastal

President Marc Jaeger

Kuigi 2011. aastal ei olnud Üldkohtu liikmete osalist asendamist ette nähtud, ei olnud see kohtu koosseisu silmas pidades siiski täiesti stabiilne aasta. Üldkohtul avanes võimalus võtta uue liikmena vastu M. Kancheva, kes nimetati ametisse 2010. aasta juunist ametist lahkunud T. Tchipevi asemel; kahetsusväärselt pidi lahkuma ka E. Moavero Milanese. Need muudatused, mis ei ole seotud iga kolme aasta tagant ette nähtud koosseisu uuendamisega, on kujunenud kohtu elus tavaliseks nähtuseks, millele tuleb reageerida sobivate korralduslike ja õigusemõistmist käsitlevate meetmetega.

Statistika seisukohast võib 2011. aastat pidada kahtlemata rekordiliseks. Uute registreeritud kohtuasjade üldarv (722) on tõusnud ligi 15% võrreldes 2010. aastaga (636 saabunud kohtuasja), mil selles osas saavutati tase, milleni ei olnud kunagi varem jõutud. Lahendatud kohtuasjade arvu märkimisväärt tõus (+35%) tõi samuti endaga kaasa kohtu tegevuse pretsedenditu intensiivistumise – 714 lõpetatud kohtuasja (võrreldes 527 kohtuasjaga 2010. aastal), millele lisandus 52 ajutiste meetmete kohaldamise asja. Seda tulemust tuleb vaadelda nende ulatuslike reformide viljana, mille Üldkohus viis läbi nii seoses *case management*'iga selle laias tähenduses kui ka infotehnoloogilisi vahendeid ja tekstitöötluse arendamist puudutavalt.

Kuigi kohus peab üritama püsivalt hoida 2011. aastal võetud suunda, ei võimalda pidurdavate faktorite olemasolu tagada, et see saaks süstemaatiliselt jätkuda igal aastal. Seega tuleb läbi viia reforme, et Üldkohus ei saaks mitte ainult vastata kohtuvaidluste arvu süstemaatilisele tõusule, vaid ka vähendada õigusemõistmise mahajäävust. Seega tuleb märkida, et eespool kirjeldatud erakordsetest tulemustest hoolimata on menetluses olevate kohtuasjade arv tõusnud, ulatudes 1308 kohtuasjani, ning menetlusaja puhul on näha pikenemise tendentsi, kusjuures keskmine menetlusaeg on 26,7 kuud (võrreldes 24,7 kuuga 2010. aastal).

Kuna kohtusiseste reformide võimalused on ammendavalt ära kasutatud, tuleb nüüdsest pöörata pilk Üldkohtu menetlusnormide ajakohastamisele eesmärgiga tagada Üldkohtu menetluses olevate erinevat liiki kohtuasjade tõhusam ja paindlikum menetlemine, austades seejuures poolte menetluslikke õigusi. Eelkõige näitab aga 2011. aasta statistika kokkuvõte lisaks neile kahtlemata vajalikele uuendustele meile seda, et Üldkohus ei saa näha tulevikku ilma struktuuriliste muudatuste ning uute majanduslike, rahaliste ja eelarvevahenditeta, mille väljavaated ei ole aga siiski soodsad.

Sisuliselt tuleb välja tuua, et Üldkohtu menetluses olevaid kohtuasju iseloomustas 2011. aastal vaidluste arvu tõus riigiabi valdkonnas (67 saabunud kohtuasja), intellektuaalomandi vaidluste jätkuvalt suur osa (219 kohtuasja ehk 30% kõikidest kohtuvaidlustest) ning Euroopa Liidu poolt teatud kolmandate riikide suhtes võetud piiravaid meetmeid käsitlevate hagide arvu ulatuslik tõus (93 saabunud kohtuasja), mis iseloomustab eriti ilmekalt liidu seadus- ja määrusandliku tegevuse otsest mõju kohtule. Üldiselt iseloomustab kohtuvaidlusi nende mitmekesisuse ja keerukuse tõus, millest annab tunnistust järgnev ülevaade, mis on pühendatud Üldkohtu erinevatele tegevusvaldkondadele seoses seaduslikkuse (I), kahju hüvitamise (II), apellatsioonkaebuste (III) ja ajutiste meetmete kohaldamise menetlustega (IV).

I. Seaduslikkusega seotud vaidlused

ELTL artikli 263 alusel esitatud hagide vastuvõetavus

1. Hagi esitamise tähtaeg

Tühistamishagi on vastuvõetav, kui on kinni peetud ELTL artikli 263 kuuendas lõigus ette nähtud tähtajast; nimetatud sätte kohaselt tuleb tühistamishagid esitada kahe kuu jooksul vastavalt kas meetme avaldamisest või teatavakstegemisest hagejale või nende puudumisel kahe kuu jooksul pärast päeva, mil hageja sai sellest teada. Kui vaidlustatud akt kuulub avaldamisele, siis hakkab see tähtaeg vastavalt Üldkohtu kodukorra artikli 102 lõikele 1 kulgema alates ajast, mil on möödunud neliteist päeva nimetatud avaldamise päevast.

Kohtuasjas *PPG ja SNF vs. ECHA* (21. septembri 2011. aasta määrus kohtuasjas T-268/10, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud, tehtud laiendatud koosseisus) vaidlustati Euroopa Kemikaaliametis otsus, mille kemikaaliamet oli avaldanud oma veebilehel, tulenevalt tema REACH-määruses¹ sätestatud kohustusest. Kuna kodukorra artikli 102 lõiget 1 kohaldatakse üksnes Euroopa Liidu Teatajas avaldatud otsustele ning kuna kõnealusel juhul ei olnud üheski sättes nõutud, et vaidlustatud otsus tuleks avaldada Euroopa Liidu Teatajas (erinevalt näiteks riigiabi puudutavatest otsustest), asus Üldkohus seisukohale, et neljateistkümnepäevane tähtaja pikendamine ei ole kohaldatav. Üldkohus jõudis seega järeldusele, et hagi ei ole vastuvõetav.

Lisaks sellele otsustas Üldkohus 1. aprilli 2011. aasta määruses kohtuasjas T-468/10: *Doherty vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et hagiavalduse faksi teel esitamisel arvessevõetav kellaaeg on Üldkohtu kantseleis registreeritud kellaaeg, arvestades kodukorra artikli 43 lõiget 3 (milles on ette nähtud, et menetlustähtaegade arvutamisel lähtutakse üksnes kohtukantseleisse esitamise kuupäevast). See kellaaeg on Luxembourgis kellaaeg, võttes arvesse, et Euroopa Liidu Kohtu asukoht on vastavalt EL toimimise lepingu protokollile nr 6 Luxembourgis.

Lõpetuseks otsustas Üldkohus 22. juuni 2011. aasta määruses kohtuasjas T-409/09: *Evropaïki Dynamiki vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud), et kodukorra artikli 102 lõikes 2 ette nähtud kümnepäevane lisätähtaeg, mis antakse seoses suurte vahemaadega, puudutab üksnes menetlustähtaegu, mitte viieaastast aegumistähtaega, mis on ette nähtud Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 46 ja mille möödumine toob kaasa lepinguvälise vastutuse menetluse lõpetamise. Menetlustähtajad, nagu hagi esitamise tähtajad ja liidu lepinguvälise vastutuse hagi viieaastane aegumistähtaeg, on oma olemuselt erinevad tähtajad. Kaebetähtajad põhinevad nimelt avalikul huvil ning need ei ole menetlusosaliste ega kohtu määrata, kuna nende eesmärk on tagada õiguslike olukordade selgus ja kindlus. Liidu kohtul tuleb seega ka omal algatusel kindlaks teha, kas hagi või kaebus on esitatud ettenähtud tähtaja jooksul. Lepinguvälise vastutuse hagi aegumise väidet ei saa aga kohus omal algatusel tõstatada.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ning millega asutatakse Euroopa Kemikaaliamet, muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93 ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT L 396, lk 1).

2. ELTL artikli 263 neljas lõik. Esimesed kohtuasjad, milles seda on kohaldatud

a. Mõiste „üldkohaldatav akt“

EÜ artikli 230 neljanda lõigu kohaselt on üksikisikute hagid, mis on esitatud selliste õigusaktide peale, mille adressaadid nad ei ole, vastuvõetavad kahel tingimusel: vaidlustatud õigusakt peab neid puudutama otseselt ja isiklikult. Kohtupraktika kohaselt saavad teised füüsilised või juriidilised isikud, kes ei ole otsuse adressaadid, ainult siis väita, et otsus puudutab neid isiklikult, kui see otsus mõjutab neid mingite neile omaste tunnuste tõttu või neid iseloomustavate faktiliste asjaolude tõttu, mis neid kõigist teistest eristavad, ning seeläbi eristab neid isiklikult analoogiliselt isikuga, kellele otsus on adresseeritud².

Lissaboni lepingu jõustumisega 1. detsembril 2009 muutusid tühistamishagi vastuvõetavuse tingimused. Vastavalt ELTL artikli 263 neljandale lõigule võib iga füüsiline või juriidiline isik esitada hagi teda otseselt ja isiklikult puudutava akti peale ning üldkohaldatava akti peale, mis puudutab teda otseselt ega sisalda rakendusmeetmeid. Üldkohus tõlgendas esimest korda seda uut sätet, mille eesmärk on lihtsustada üksikisikute jaoks liidu kohtutesse pöördumist.

Üldkohus määratles kohtuasjas *Inuit Tapiriit Kanatami jt vs. parlament ja nõukogu* (6. septembri 2011. aasta määrus kohtuasjas T-18/10, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, tehtud laien-datud koosseisus) esimest korda mõistet „üldkohaldatav akt“ ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähendus. Viimati nimetatud sätet tõlgendades märkis kohus, et vaatamata sõna „otsus“ puudumisele, võimaldab see säte esitada hagi esiteks üksikaktide peale, teiseks üldaktide peale, mis puudutavad füüsilist või juriidilist isikut otseselt ja isiklikult, ning kolmandaks üldkohaldatavate aktide peale, mis puudutavad teda otseselt ega sisalda rakendusmeetmeid. Määratluse „üldkohaldatav“ tavatähendusest lähtudes on Üldkohtu arvamuse kohaselt mainitud kolmanda võimalusega hõlmatud aktid samuti üldaktid. See ei kehti aga kõigi üldaktide, vaid üksnes selliste aktide kohta, mis ei ole seadusandlikud aktid, nagu nähtub artikli 263 üldisest eesmärgist ja selle sätte vastuvõtmisele eelnenud väljatöötamisprotsessist, mis oli esialgu kavandatud Euroopa põhiseaduse lepingu eelnõu artikli III-365 neljandaks lõiguks. Üldkohus lisas teleoloogilist tõlgendusmeetodit kasutades, et selle sätte eesmärgiga – võimaldada füüsilistel ja juriidilistel isikutel esitada hagi selliste üldaktide peale, mis ei ole seadusandlikud aktid, välistades nõnda olukorra, kus selline isik peaks kohtusse pöördumiseks toime panema õigusrikkumise – on kooskõlas, et seadusandliku akti peale esitatud hagi vastuvõetavuse tingimused on rangemad kui muu üldkohaldatava akti peale esitatava hagi puhul.

Üldkohus märkis kõnealuses kohtuasjas, et vaidlustatud akt, milleks on määrus hülgetoodetega kauplemise kohta³, on vastu võetud EÜ asutamislepingu alusel (EÜ artikkel 251) kaasotsustamismenetluses. Rõhutades, et ELTL artiklist 289 nähtub, et ELTL artiklis 294 ette nähtud menetlust (seadusandlik tavamenetlus) kohaldades vastu võetud õigusaktid on seadusandlikud aktid ning et see menetlus vastab sisuliselt kaasotsustamismenetlusele, järeltas Üldkohus EL toimimise lepingus ette nähtud erinevate õigusaktide kategooriate põhjal, et vaidlustatud määrust tuleb määratleda seadusandliku aktina. Akti määratlemine seadusandliku aktina või muu üldkohaldatava aktina EL toimimise lepingu kohaselt sõltub sellest, kas selle vastuvõtmisel kohaldati seadusandlikku menetlust või mitte. Hagi vastuvõetavus sõltus seega kõnealuses asjas sellest, kas hagejad olid võimelised tõendama, et see määrus puudutab neid otseselt ja isiklikult eespool mainitud ja ELTL artikli 263 neljandas lõigus silmas peetud teise tingimuse tähenduses.

² Euroopa Kohtu 15. juuli 1963. aasta otsus kohtuasjas 25/62: *Plaumann vs. komisjon* (EKL 1962, lk 197, 223).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1007/2009 hülgetoodetega kauplemise kohta (ELT L 286, lk 36).

b. Isikut otseselt puudutav akt ja akt, mille jaoks on vaja rakendusmeetmeid

Üldkohus järeldas mõiste „üldkohaldatav akt“ määratluse põhjal 25. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-262/10: *Microban International ja Microban (Europe) vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et hagi komisjoni otsuse peale, millega hagejate toodetav keemiline aine triklosaan jäeti kandmata toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud plastmaterjalide ja -esemete valmistamiseks lubatud lisaaineid sisaldavasse loetelusse, on vastuvõetav.

Üldkohus sedastas esiteks, et komisjon on vaidlustatud otsuse vastu võtnud mitte oma seadusandlikku pädevust, vaid rakendusvolitusi kasutades, ja teiseks, et see otsus on üldakt, kuna seda kohaldatakse objektiivselt määratletud olukordadele ning see tekitab õiguslikke tagajärgi üldiselt ja abstraktselt määratletud isikute rühmadele. Kohus järeldas sellest, et vaidlustatud otsus on üldkohaldatav akt ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses.

Olles meelde tuletanud, et ELTL artikli 263 neljanda lõigu eesmärk on laiendada hagi esitamise tingimusi, võimaldades füüsilisel või juriidilisel isikul vaidlustada üldkohaldatavaid akte, mis puudutavad teda otseselt ega sisalda rakendusmeetmeid, otsustas Üldkohus, et sellesse sättesse uuendusena sisse viidud otsese puutumuse mõistet ei saa tõlgendada kitsamalt kui EÜ artikli 230 neljandas lõigus toodud otsese puutumuse mõistet. Olles tuvastanud, et vaidlustatud otsus puudutas hagejaid otseselt vastavalt EÜ artikli 230 neljandas lõigus toodud otsese puutumuse mõistele, järeldas Üldkohus sellest, et vaidlustatud otsus puudutab neid samamoodi ka ELTL artikli 263 neljandasse lõiku uuendusena sisse viidud otsese puutumuse mõiste tähenduses.

Küsimuse kohta, kas vaidlustatud otsus sisaldab rakendusmeetmeid, leidis Üldkohus, et direktiivi 2002/72/EÜ⁴ kohaselt võib pärast 1. jaanuari 2010 edasi kasutada üksnes neid lisaaineid, mis on esitatud esialgses loetelus. Lisaks eemaldatakse lisaaine selle direktiivi kohaselt ajutisest loetelust siis, kui komisjon teeb otsuse jätta see lõplikku loetelusse kandmata. Seetõttu oli lisamata jätmise otsuse vahetu tagajärg see, et triklosaan eemaldati esialgsest loetelust ja keelati selle turustamine, ilma et liikmesriigid oleksid pidanud vastu võtma mis tahes rakendusmeetmeid. Peale selle ei nõudnud üleminekumeele, mis lubas pikendada triklosaani turustamist kuni 1. novembrini 2011, liikmesriikidelt ühtegi rakendusmeedet, sest liikmesriikide võimalik sekkumine, et muuta 1. novembri 2011. aasta kuupäev varasemaks, on vabatahtlik. Lõpetuseks rõhutas Üldkohus, et ehkki selles viimases olukorras võib üleminekumeele kaasa tuua selle, et liikmesriigid võtavad rakendusmeetmeid, oli nimetatud üleminekumeele mõeldud üksnes selleks, et hõlbustada vaidlustatud otsuse elluviimist. Niisiis on tegu lisameetmega vaidlustatud otsuse peamise eesmärgi suhtes, milleks on keeld turustada triklosaani.

Leides, et vaidlustatud akt on üldkohaldatav akt, mis puudutab hagejaid otseselt ega sisalda rakendusmeetmeid, tunnistas Üldkohus hagi ELTL artikli 263 uute sätete alusel vastuvõetavaks.

3. Üldkohtu pädevus tühistada otsused, millega rakendatakse liikmesriigi kohustuste rikkumist tuvastava kohtuotsuse täitmata jätmise eest Euroopa Kohtu määratud karistusmaksleid

Kohtuasjas *Portugal vs. komisjon* (29. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas T-33/09, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) oli Üldkohtule esitatud nõue tühistada komisjoni otsus, mis käsitleb karistusmaksete nõuet, mis tuli tasuda Euroopa Kohtu 10. jaanuari 2008. aasta otsuse

⁴ Komisjoni 6. augusti 2002. aasta direktiiv 2002/72/EÜ toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud plastmaterjalide ja toodete kohta (EÜT L 220, lk 18; ELT eriväljaanne 13/29, lk 535).

kohtuasjas C-70/06: *komisjon vs. Portugal*⁵ täitmiseks; see kohtuotsus oli omakorda järg esimesele kohtuotsusele⁶, milles tuvastati selle riigi kohustuste rikkumine, kuna ta ei olnud kehtetuks tunnistanud oma siseriiklikke õigusnorme, millega kahjutasu maksmine isikutele, kellele on tekitatud kahju liidu õiguse rikkumisega, oli seatud sõltuvusse süü või tahtluse tõendatusest riigihangete valdkonnas.

Üldkohus sedastas seoses sellega, et asutamisleping ei sisalda ühtki konkreetset sätet selliste liikmesriigi ja komisjoni vaheliste kohtuvaidluste kohta, mis puudutavad nende summade sissenõudmist, mis tuleb tasuda liikmesriigi kohustuste rikkumist tuvastava ja liikmesriiki komisjonile karistumakse tasumiseks kohustava Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks, kui esimest liikmesriigi kohustuste rikkumist tuvastavat kohtuotsust ei täideta. Sellest tuleneb, et kohaldatakse asutamislepinguga ette nähtud õiguskaitsevahendeid ning sellise otsuse peale, milles komisjon määrab kindlaks liikmesriigile määratud karistumakse summa, on võimalik esitada tühistamishagi, mis kuulub Üldkohtu pädevusse.

Samas ei tohi Üldkohus selle volituse kasutamisel sekkuda Euroopa Kohtule liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamise valdkonnas antud ainupädevusse. Üldkohus ei saa seega juhul, kui ta lahendab hagi komisjoni sellise otsuse tühistamiseks, mis puudutab Euroopa Kohtu otsuse täitmist, otsustada sellist küsimust liikmesriigi asutamislepingust tulenevate kohustuste rikkumise kohta, mida ei ole eelnevalt käsitletud Euroopa Kohtus.

Üldkohus märkis lisaks sellele, et Euroopa Kohtu selle otsuse täitmise raames, millega määrati liikmesriigile karistumakse, peab komisjon saama hinnata meetmeid, mida liikmesriik võttis Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks, ilma et riivataks liikmesriikide kohustuste rikkumise tuvastamise menetlusest tulenevaid liikmesriikide õigusi ega Euroopa Kohtu ainupädevust otsustada liikmesriigi õiguse liidu õigusele vastavuse üle. Komisjon peab seega enne karistumakse sissenõudmist kontrollima, kas liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamise menetluses tehtud kohtuotsuses Euroopa Kohtu välja toodud rikkumised jätkuvad endiselt pärast liikmesriigile kohustuste rikkumise lõpetamiseks Euroopa Kohtu määratud tähtaja möödumist. Komisjon ei või seoses sellega siiski otsustada, et liikmesriigi poolt kohtuotsuse täitmiseks võetud meetmed ei ole liidu õigusega kooskõlas, ning teha sellest järeldusi seoses Euroopa Kohtu määratud karistumakse arvutamisega. Kui komisjon leiab, et liikmesriigi kehtestatud uus õiguslik kord ei kujuta endiselt endast direktiivi nõuetekohast ülevõtmist, siis peab ta alustama liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamise menetlust.

Üldkohus tuletas kõnealuses asjas meelde, et Euroopa Kohtu 10. jaanuari 2008. aasta otsusest kohtuasjas *komisjon vs. Portugal* (C-70/06) tuleneb, et see liikmesriik pidi tunnistama vaidlusalused siseriiklikud õigusnormid ning et karistumakseid tuli tasuda kuni nende kehtetuks tunnistamiseni. Nimetatud õigusnormid tunnistati kehtetuks seadusega, mis jõustus 30. jaanuaril 2008. Komisjon ei olnud sellele vaatamata nõus asuma seisukohale, et liikmesriigi kohustuste rikkumine lõppes sel kuupäeval, vaid leidis, et rikkumine lakkas 18. juulil 2008, mil jõustusid uued õigusnormid. Üldkohus sedastas, et komisjon on seeläbi eiranud nimetatud kohtuotsuse resolutsiooni, ja tühistas vaidlustatud otsuse.

⁵ EKL 2008, lk I-1. Sama liiki vaidlus oli aluseks 19. oktoobri 2011. aasta otsusele kohtuasjas T-139/06: *Prantsusmaa vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

⁶ Euroopa Kohtu 14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-275/03: *komisjon vs. Portugal* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata).

Ettevõtjatele kohaldatavad konkurentsieeskirjad

1. Üldised küsimused

a. Mõiste „ettevõtja”

Liidetud kohtuasjades *Gosselin vs. komisjon* ja *Stichting Administratiekantoor Portielje vs. komisjon* (16. juuni 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-208/08 ja T-209/08, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) täpsustas Üldkohus, millistel tingimustel kohaldatakse kohtupraktikat, mille kohaselt ühe üksuse otsene või kaudne sekkumine sellise ettevõtja majandustegevusse, milles tal on selle ettevõtja üle kontrolli tagav osalus, võimaldab kvalifitseerida seda üksust ettevõtjana konkurentsioiguse tähenduses. Komisjon oli oma otsuses leidnud, et Portielje – fond, kellel on varahaldajana Gosselini aktsiad – võttis kaudselt osa viimati nimetatud ettevõtja majandustegevusest. Üldkohus märkis siiski, et kuna kohtupraktikas ei ole kehtestatud ettevõtja juhtimise „sekkumise” eeldust, on selle asjaolu tõendamise kohustus komisjonil. Kohus leidis kõnealuses asjas, et komisjon esitas üksnes struktuuri puudutavad argumendid, märkides ainult, et Portieljele kuulub peaaegu kogu Gosselini kapital ja et selle juhtkonna kolm peamist liiget olid samal ajal ka Gosselini juhatuse liikmed, ega esitanud ühtegi konkreetset tõendit, näitamaks, et Portielje ka tegelikult sekkus Gosselini tegevusse. Üldkohus järeldas seega, et komisjon ei ole tõendanud, et Portielje on ettevõtja.

b. Konkurentsipiirangud. Võimalik konkurents

Kohtuasjas *Visa Europe ja Visa International Service vs. komisjon* (14. aprilli 2011. aasta otsus kohtuasjas T-461/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) heitsid hagejad komisjonile ette, et ta on hinnanud neile süüks pandud rikkumise mõju konkurentsile, kohaldades majanduslikult ja õiguslikult ekslikku kriteeriumi, st võimalust tugevdada konkurentsi, mis esines asjaomasel turul. Üldkohus ei nõustunud selle argumendiga, märkides, et asjaolu, et komisjon on kindlaks teinud, et ei saa öelda, et konkurents asjaomasel turul ei ole tõhus, ei takista sellise tegevuse sanktsioneerimist, mille tagajärg on võimaliku konkurenti eemaletõrjumine. Teatud turu konkurentsitingimuste analüüs põhineb nimelt mitte ainult praegusel konkurentsil, milles asuvad kõnealusel turul juba tegutsevad ettevõtjad, vaid ka võimalikul konkurentsil. Üldkohus kinnitas seega komisjoni seisukohta, mis põhines konkurentsi piirava mõju hindamisel võimalikule konkurentsile ja asjaomase turu struktuurile.

See kohtuotsus võimaldas Üldkohtul samuti täpsustada mõiste „võimalik konkurent” piire. Kohus märkis seoses sellega, et ehkki ühe ettevõtja kavatsus turule siseneda võib olla oluline kontrollimaks, kas teda võib lugeda võimalikuks konkurendiks, on sellise määratluse aluseks olev keskne asjaolu siiski tema suutlikkus kõnealusele turule siseneda.

c. Mõistlik tähtaeg

16. juuni 2011. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-240/07 ja T-235/07: *Heineken Nederland ja Heineken vs. komisjon* ning *Bavaria vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud), mis on tehtud seoses Madalmaade õllekartelliga, vähendas komisjon igale ettevõtjale määratud trahvi 100 000 euro võrra ebamõistlikult pika haldusmenetluse tõttu, mis oli kestnud üle seitsme aasta pärast kontrolle. Üldkohus leidis seoses sellega, et liiga pikk menetlusaeg haldusmenetluses viis mõistliku tähtaja põhimõtte rikkumiseni ja et komisjoni kindlasummalise trahvi vähendamisel ei ole arvesse võetud neile ettevõtjatele määratud trahvide summat – s.o Heineken NV ja tema filiaali puhul 219,28 miljonit eurot ning Bavaria NV puhul 22,85 miljonit eurot –, nii et selline vähendamine ei saa nimetatud rikkumist adekvaatselt heastada. Seetõttu otsustas Üldkohus trahvisummat 5% võrra vähendada.

2. Kohtupraktika ELTL artikli 101 valdkonnas

a. Tõendite hindamine

Gaasisolatsiooniga jaotusseadmete kartelli puudutavates kohtuotsustes oli Üldkohtul võimalus teatud määral täpsustada tõendamiskorda keelatud kokkulepete valdkonnas.

– Vastuvõetavus

Kohtuasjas *Fuji Electric vs. komisjon* (12. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas T-132/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) väitis komisjon, et nii haldusmenetluses esitamata jäetud väited kui ka dokumendid, mida ei ole esitatud haldusmenetluses ja mille hageja esitab esimest korda Üldkohtus, ei ole vastuvõetavad. Üldkohus ei nõustunud selle seisukohaga ja rõhutas, et konkurentsioigust puudutava haldusmenetlusega seotud ettevõtjate õigusi ja kohustusi loetlevaid eeskirju ei saa tõlgendada nii, et need kohustavad isikut koostööd tegema ja formuleerima vastuseks temale saadetud komisjoni vastuväiteteatisele juba haldusemenetluse staadiumis kõik väited, mis ta soovib tühistamishagi põhjenduseks esitada.

Komisjon järeldas samamoodi, et hageja poolt haldusmenetluses sõnaselgelt omaks võetud faktiliste ja õiguslike asjaolude kahtluse alla seadmisel põhinevad väited ei ole vastuvõetavad. Üldkohus märkis aga, et kui puudutatud isik otsustab vabatahtlikult koostööd teha ja võtab haldusmenetluses otseselt või kaudselt omaks asjaolu, mis õigustab rikkumise temale süükspanemist, ei piira see aluslepingus sätestatud hagi esitamise õiguse kasutamist. Kui selleks ei ole õiguslikku alust otseselt ette nähtud, on selline piirang vastuolus seaduslikkuse ja kaitseõiguste tagamise aluspõhimõtetega.

– Tunnistajate ütlused

12. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-112/07: *Hitachi jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tuletas Üldkohus esmalt meelde, et kartellis osalemises süüdistatava ettevõtja avaldust, mille tõelevastavuse on vaidlustanud paljud teised puudutatud ettevõtjad, ei saa pidada piisavaks tõendiks viimati nimetatud ettevõtjate poolt konkurentsieeskirjade rikkumise toimepanemise kohta, kui selle toetuseks puuduvad muud tõendid. Kohus täpsustas seejärel, et äriühingu töötajate kirjalikud ütlused, mis on koostatud äriühingu järelevalve all ning esitatud viimase poolt ja kaitseks komisjoni haldusmenetluses, ei saa üldjuhul olla käsitatavad sama äriühingu avaldustest erinevate ja sõltumatute avaldustena. Need pigem täiendavad nimetatud avaldusi ning võivad viimaste sisu täpsustada ja konkretiseerida. Seega peavad neid toetama muud tõendid.

– Konteksti puudutavad asjaolud

12. juuli 2011. aasta otsustes eespool viidatud kohtuasjas *Hitachi jt vs. komisjon*, kohtuasjas T-113/07: *Toshiba vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) ja kohtuasjas T-133/07: *Mitsubishi Electric vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) tuletas Üldkohus meelde, et kui komisjon tugineb rikkumise asetleidmist järeldades üksnes asjassepuutuvate ettevõtjate käitumisele turul, siis piisab, kui viimased tõendavad, et esines asjaolusid, mis näitavad komisjoni tuvastatud fakte erinevas valguses ja mis võimaldavad seega anda faktidele teise usutava ja komisjoni esitatust erineva seletuse. Siiski, isegi kui dokumentaalsete tõendite puudumine võib olla asjassepuutuv tegur komisjoni viidatud kaudsete tõendite kogumi hindamisel, ei saa see üksi võimaldada ettevõtjal seada kahtluse alla komisjoni argumente ja esitada faktilistele asjaoludele alternatiivne seletus. Seda võib teha üksnes siis, kui komisjoni

esitatud tõendid ei võimalda rikkumise toimepanemist tuvastada kahtluseta ja ilma, et oleks vajalik tõlgendamine.

– Üldkohtu kontroll

Eespool viidatud kohtuasjas *Mitsubishi Electric vs. komisjon* seadis hageja kahtluse alla kohtupraktika, mille kohaselt juhul, kui komisjonil on raskusi, kui ta üritab tõendada rikkumist, siis võib kohaldada paindlikumaid tõendamisnõudeid. Oma argumentide põhjenduseks märkis hageja, et viimastel aastatel on kartelle puudutavates asjades määratavad trahvid aina suurenenud, mis peab kindlasti mõjutama kontrolli intensiivsust komisjoni otsuste üle. Üldkohus ei nõustunud selle argumendiga ja rõhutas, et kuigi trahvisummade suurenemisel võivad tõesti olla raskemad tagajärjed isikutele, kellele need trahvid määratakse, on selle tagajärjeks siiski – kuna komisjoni selline tegutsemissuund on üldteada –, et ettevõtjad, kes end rikkumises süüdi tunnistavad, üritavad seda enam tagada, et esitataks nii vähe kasutatavaid tõendeid kui võimalik, mis muudab komisjoni ülesande raskemaks.

Lisaks sellele tuletas Üldkohus 25. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-348/08: *Aragonesas Industrias y Energía vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) meelde, et kuna tema ülesanne on hinnata, kas tõenditest ja muudest asjaoludest, millele komisjon vaidlustatud otsuses tugineb, piisab rikkumise tõendamiseks, siis peab ta ka tuvastama tõendid, millele komisjon tugines tõendamaks, et hageja osales kõnealuses rikkumises. Tõendite tuvastamist puudutava analüüsi saab läbi viia üksnes vaidlustatud otsuse neid põhjendusi sisaldava osa suhtes, kus komisjon kirjeldab haldusmenetluse võistleva menetluse staadiumi.

b. Osalemine ühes ja vältavas rikkumises

16. juuni 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-210/08: *Verhuizingen Coppens vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) tuletas Üldkohus meelde, et selleks, et ettevõtjat saaks võtta vastutusele ühe ja vältava rikkumise eest, on vaja, et ta oleks teadlik rikkumise teiste osaliste rikkumistest. Kohus märkis seega esmalt, et kuigi hageja osales kõnealuses asjas fiktiivsete kolimispaakumiste esitamises, ei olnud ta seevastu teadlik teiste ettevõtjate konkurentsivastasest tegevusest, mis puudutas kokkuleppeid tagasilükatud paakumiste pealt või paakumise tegemata jätmise pealt rahalise hüvitamise süsteemi kohta. Kuna otsuse põhjendustest – sõltumata selle resolutsioonist – nähtus selgelt, et komisjon oli lugenud selle tegevuse üheks ja vältavaks rikkumiseks, tühistas Üldkohus nii rikkumise tuvastamise kui ka määratud trahvi.

c. Trahvide arvutamine

2011. aastat iseloomustas väga suur arv kartelle puudutavaid kohtuasju, milles tõusid esile mitu probleemi seoses määratud trahvide arvutamisega, ning esimesed kohtuasjad, milles Üldkohus tõlgendas 2006. aasta suuniseid⁷.

– Müügiväärtus

16. juuni 2011. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-204/08 ja T-212/08: *Team Relocations jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) tuli Üldkohtul täpsustada mõiste „müük” tõlgendamist, mida tuleb arvesse võtta 2006. aasta suuniste kohaldamisel. Kohus

⁷ Suunised määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta, mis on vastu võetud 1. septembril 2006 (ELT 2006, C 210, lk 2).

ei nõustunud seoses sellega hageja seisukohaga, kes nõudis, et arvesse võetaks üksnes müügi-väärtust, mis tulenes teenusest, mida rikkumised tegelikult puudutasid. Kohus järeldas nimelt, et müügiväärtusena tuleb suuniste tähenduses arvesse võtta seda, mis saadi asjaomasel turul.

– Rikkumise raskus

Kohtuasjas *Ziegler vs. komisjon* (16. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas T-199/08, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) viitas hageja põhjenduste puudumisele, mis mõjutas trahvi lähtesumma arvutamist. Üldkohus märkis seoses sellega, et 2006. aasta suunistes töid kaasa „põhjaliku muudatuse trahvide arvutamise metodoloogias”. Eelkõige kaotati rikkumiste jagamine kolme kategooriasse („kerged”, „rasked” ja „väga rasked”) ning kehtestati astmestik 0%-st kuni 30%-ni, et võimaldada täpsemat eristamist. Peale selle arvutatakse trahvi lähtesumma nüüdsest „osakaaluna müügiväärtusest[, mis] saadakse rikkumise raskusastme korrutamisel aastate hulgaga, mil rikkumine aset leidis”. Üldjuhul „määratakse osakaal maksimaalselt 30% müügiväärtusest”. Mis puudutab hindade määramise, turu jagamise ja tootmise piiramise horisontaalkokkuleppeid, mis „on juba oma olemuselt kõige tõsisemad konkurentsipiirangud”, siis peab arvesse võetav müügiväärtuse osakaal üldjuhul olema „astmestiku kõrgemal tasemel”. Selles olukorras peab komisjon, arvestades kaalutlusruumi, mis tal selles valdkonnas on, põhjendama arvesse võetud müügiväärtuse osakaalu ega tohi piirduda sellega, et põhjendab üksnes trahvi kvalifitseerimist „väga raskeks”. Üldisemalt rõhutas Üldkohus – nõustudes sellega, et otsus on selles osas piisavalt põhjendatud – seoses olemasoleva kohtupraktikaga seda, et nimetatud kohtupraktika on kujundatud eelkõige seoses eelnevate suunistega, ning kutsus seega komisjoni 2006. aasta suuniste kohaldamise raames trahvide arvutamist tugevamalt põhjendama, et ettevõtjad saaksid üksikasjalikult teada neile määratud trahvi arvutamise meetodi.

Eespool viidatud kohtuotsuses *Team Relocations jt vs. komisjon* järeldas Üldkohus – sedastades, et 2006. aasta suunistes kaotati nii rikkumiste jagamine kategooriatesse kui ka fikseeritud summad ning kehtestati süsteem, mis võimaldab täpsemat eristamist vastavalt rikkumiste raskusele –, et komisjon võib vabalt välja tuua iga ettevõtja individuaalse rolli raskusastme kas saadud müügiväärtuse osakaalu protsendi kindlaksmääramise või kergendavate või raskendavate asjaolude hindamise käigus. Viimasel juhul peab nimetatud asjaolude hindamine siiski võimaldama ühes rikkumises osalemise suhtelise raskusastme piisavat arvestamist ja ka selle raskusastme võimalikku muutust aja jooksul.

– Rikkumise kestus

Eespool viidatud liidetud kohtuasjades *Team Relocations jt vs. komisjon* vaidlustati müügiväärtuse põhjal määratud summa süstemaatiline korrutamine aastate hulgaga, mil ettevõtja rikkumises osales, nagu on ette nähtud 2006. aasta suunistes, kuna see süsteem annab rikkumise väidetavale kestusele ebaproportsionaalse ulatuse, võrreldes teiste asjassepuutuvate tegurite, eelkõige rikkumise raskusastmega. Kuigi Üldkohus märkis, nagu on viidatud seoses rikkumise raskusega, et komisjoni uus lähenemine kujutab ka seoses sellega endast põhjanevat metodoloogilist muudatust, kuna korrutamine rikkumises osalemise aastate arvuga tähendab seda, et summat suurendatakse 100% iga aasta kohta, rõhutas Üldkohus siiski, et selline areng ei ole vastuolus määruse (EÜ) nr 1/2003⁸ artikli 23 lõikega 3.

⁸ Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

Samal päeval tehtud otsuses eespool viidatud kohtuasjas *Gosselin Group ja Stichting Administratie-kantoor Portielje vs. komisjon* järeldas Üldkohus aga sellest muudatusest, et see mõjutab komisjoni tööd. Kohus täpsustas, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on [ELTL] artikli [101] lõike 1 rikkumiste tõendamise kohustus komisjonil ning et komisjon peab esitama täpsed ja üksteist toetavad tõendid, mille põhjal saaks veenduda, et väidetav rikkumine on toime pandud; see kehtib eelkõige rikkumise kestust puudutavate tõendite puhul, sest selle kriteeriumi kaalu suurendati 2006. aasta suunistes oluliselt.

– Võrdne kohtlemine. Arvessevõetav käive

Eespool viidatud kohtuotsustes *Toshiba vs. komisjon* ja *Mitsubishi Electric vs. komisjon* märkis Üldkohus, et komisjon oli valinud ülemaailmse müügiväärtuse kindlaksmääramiseks ning Toshiba ja Mitsubishi Electric'u – kelle tegevuse gaasisolatsiooniga jaotusseadmete valdkonnas võttis 2002. aastal üle nende ühiselt kontrollitav äriühing TM T & D – trahvi arvutamisel aluseks võetavaks aastaks 2001. aasta, samas kui ta luges Euroopa tootjate puhul rikkumise viimaseks täisaastaks 2003. aastat. Komisjoni seisukohalt peegeldas see vahetegemine tahet võtta arvesse asjaolu, et enamiku rikkumise ajast oli Toshiba oluliselt väiksem osa selle toote ülemaailmsel turul kui Mitsubishiil. Kuigi Üldkohus pidas sellist eesmärki legitiimseks, leidis ta siiski, et selle saavutamiseks oleks saanud kasutada muid mittediskrimineerivaid meetodeid, nagu 2003. aasta käibe alusel arvutatud trahvi lähtesumma jagamine vastavalt asjaomase toote müügi osakaalule viimasel aastal, mis eelnes ühiselt kontrollitava äriühingu loomisele. Kuna komisjon oli rikkunud võrdse kohtlemise põhimõtet ja kuna puudusid asjaolud, mis oleks võimaldanud tal arvutada uut trahvisummat, tühistas Üldkohus seega neile kahele ettevõtjale määratud trahvid.

– Hoiatamine

Kohtuasjas *Arkema France jt vs. komisjon* (7. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas T-217/06, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) oli komisjon kohaldanud lähtesumma 200% suurendamist, selleks et tagada rahalise sanktsiooni piisav hoiatav mõju, arvestades asjaomase ettevõtja suurust ja majanduslikku võimsust. See suurendamine põhines Totali, hageja emaettevõtja, ülemaailmsel käibel. Üldkohus märkis siiski, et paar päeva enne komisjoni otsuse vastuvõtmist lakkas Totali kontroll hageja üle, ning leidis seega, et trahvi suurendamine hoiatava mõju eesmärgil ei olnud põhjendatud. Üldkohus tuletas nimelt meelde, et vajadus tagada trahvi piisav hoiatav mõju nõuab eelkõige, et selle suurus kujundataks selliselt, et see võtaks arvesse mõju, mida soovitakse avaldada ettevõtjale, kellele trahv määratakse, et trahv ei muutuks tähtsusetuks või vastupidi ülemäära suureks eelkõige tema rahalise suutlikkuse seisukohast. Järelikult on seda eesmärki võimalik tegelikult saavutada vaid siis, kui arvestatakse ettevõtja olukorda sellel päeval, mil trahv määratakse. Kuna Arkemat Totaliga siduv majandusüksus lagunes enne otsuse vastuvõtmise kuupäeva, ei saanud Totali vahendeid võtta Arkemale ja tema tütarettvõtjatele kohaldatava trahvi suurendamise kindlaksmääramisel arvesse. Üldkohus otsustas järelikult, et neid puudutav 200% suurendamine on ülemäärane ning et 25% suurendamisest piisab, et tagada neile määratud trahvi piisavalt hoiatav mõju. Üldkohus otsustas neil põhjendustel vähendada Arkemale määratud trahvi 219,1 miljonilt eurolt 113,3 miljoni euroni.

– Koostöö

Eespool viidatud kohtuotsuses *Fuji Electric vs. komisjon* täpsustas Üldkohus, et kuigi on tõsi, et täpne kuupäev, mil tõendid komisjonile esitatakse, mõjutab seda, kas neid saab pidada olulise lisaväärtusega tõenditeks, sest see hinnang oleneb nende tõendite esitamise ajal komisjoni toimikus juba olevatest tõenditest, ei välista nende tõendite olulist lisaväärtust ainult asjaolu, et need esitati pärast vastuväiteteatise teatavakstegemist, haldusmenetluse hilisemas staadiumis. Täpsemalt, pärast

vastuväiteteatise esitamist koostööteatise alusel tehtud taotluses võib ettevõtja selleks, et tema esitatul oleks oluline lisaväärtus võrreldes juba komisjoni valduses olevate tõenditega, keskenduda faktilistele asjaoludele, mis tema arvates ei ole veel õiguslikult piisavalt tõendatud.

Kohtuasjas *Deltafina vs. komisjon* (9. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-12/06, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) oli komisjon esimest korda otsustanud anda hagejale koostööteatise seoses tingimusliku kaitse trahvide eest. Üldkohus märkis, et võttes arvesse asjaolu, et täieliku kaitse andmine trahvide eest on erand konkurentsioigust rikkunud ettevõtja isikliku vastutuse põhimõttest, on loogiline, et komisjon võib vastutasuks ettevõtjalt nõuda, et ta ei jäta temale teatamata asjakohastest faktilistest asjaoludest, millest ta on teadlik ning mis võivad mõjutada haldusmenetluse käiku ja uurimise tõhusust. Üldkohus märkis, et hageja avalikustas ühel kohtumisel oma konkurentidega vabatahtlikult ja komisjoni teavitamata asjaolu, et ta on esitanud komisjoni talitustele taotluse kaitse saamiseks trahvide eest, enne kui komisjonil oli asjassepuutuva kartelli suhtes võimalus läbi viia uurimisi. Kuna selline käitumine ei väljendanud tõelist koostöotahet, otsustas Üldkohus, et komisjon ei ole õigusnormi rikkunud, jättes Deltafinale lõpliku kaitse andmata.

– Raskendavad asjaolud

17. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-343/08: *Arkema France vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) märkis Üldkohus siiski, et kuigi puudub igasugune aegumistähtaeg, mis takistaks komisjonil korduvust tuvastada, on tõsi, et vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele ei saa komisjon ajaliste piiranguteta arvesse võtta ühte või mitut varasemat otsust, millega ettevõtjat on karistatud. Üldkohus sedastas kõnealuses asjas, et hageja on rikkunud konkurentsioiguse, osaledes 1961. aastast kuni 1984. aasta maini pidevalt kartellikokkulepetes, mille eest teda karistati kõigepealt 1984., seejärel 1986. ning lõpuks 1994. aastal, ning et vaatamata tervele hulga otsustele kordas ta rikkumist, osaledes 17. maist 1995 kuni 9. veebruarini 2000 uues kartellikokkuleppes, mille eest määrati karistus vaidlustatud otsuses. Komisjon tõstis sellest tulenevalt hagejale määratud trahvi lähtesummat 90% võrra. Üldkohus kinnitas komisjoni lähenemist, märkides, et kuna need järjestikused otsused, mis võeti vastu lühikeste ajavahemike järel ja millest viimane võeti vastu üks aasta enne seda, kui ta hakkas osalema rikkumises, mille eest karistati vaidlustatud otsuses, annavad tunnistust hageja kalduvusest eirata konkurentsioiguse, siis ei rikkunud komisjon proportsionaalsuse põhimõtet, kui ta võttis hageja rikkumiste korduvuse hindamisel arvesse nimetatud otsuseid.

Kohtuasjades *ENI vs. komisjon* ja *Polimeri Europa vs. komisjon* (13. juuli 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-39/07 ja T-59/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) vaidlustatud otsuses leidis komisjon – olles märkinud, et ettevõtjale EniChem oli juba varem määratud karistus kahes varasemas kartellikokkuleppes osalemise eest –, et hagejatele, Enile ja tema tütar-ettevõtjale Polimerile määratud trahvi lähtesummat tuleb korduvusega seotud raskendavast asjaolust tulenevalt tõsta 50% võrra. Komisjon leidis, et isegi siis, kui kõnealustes rikkumistes süüdistatud juriidilised isikud ei olnud identsed, kordas sama ettevõtja siiski asjassepuutuvat rikkuvat tegevust. Üldkohus kasutas võimalust märkida siiski, et kuna asjassepuutuvate äriühingute struktuurilised ja kontrolli puudutavad arengud olid keerulised, pidi komisjon olema eriti täpne ja esitada kõik vajalikud üksikasjalikud tõendid selleks, et tõendada, et vaidlustatud otsuses nimetatud äriühingud ja varasemates otsustes nimetatud äriühingud moodustasid [ELTL] artikli [101] tähenduses sama „ettevõtja”. Üldkohus leidis, et kõnealusel juhul ei olnud see nii ja järelikult ei olnud korduvus tõendatud. Ta vähendas seega trahvisummat 272,25 miljonilt eurolt 181,5 miljoni euron.

Samal päeval tehtud otsuses liidetud kohtuasjades T-144/07, T-147/07–T-150/07 ja T-154/07: *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi

kaevatud) tuletas Üldkohus meelde, et komisjon oli suurendanud emaettevõtjale ThyssenKrupp AG, tema tütarettevõtjale ThyssenKrupp Elevator AG ning teatud siseriiklikele tütarettevõtjatele määratud trahvi korduvusest tulenevalt 50%, kuna kontserni ThyssenKrupp kuuluvaid teatud äriühinguid oli 1998. aastal juba karistatud nende osalemise eest kartellikokkuleppes sulami lisamaksu turul. Üldkohus märkis seoses sellega, et komisjon oli selles otsuses tuvastanud rikkumise ainult sellesse kontserni kuuluvate äriühingute puhul – välja arvatud nende emaettevõtjad asjaolude asetleidmise ajal –, kelle majandustegevuse jätkaja ja õigusjärglane on ThyssenKrupp AG. Komisjon ei olnud peale selle siis arvestanud, et tütarettevõtjad ja emaettevõtjad moodustasid ühe majandusüksuse. Lisaks sellele tuvastas Üldkohus, et tütarettevõtjad, kellele määrati sulami lisamaksu sektori kartellikokkuleppega seoses trahvid, ei kuulunud nende äriühingute koosseisu, kellele määrati karistus vaidlustatud otsuses. Järelikult ei saanud tuvastatud rikkumisi pidada sama ettevõtja korduvaks rikkumiseks.

– Kergendavad asjaolud

Kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus *Ziegler vs. komisjon*, tugines hageja kergendava asjaoluna rikkuva tegevuse lõppemisele. Üldkohus märkis, et 2006. aasta suunistes on ette nähtud, et ehkki trahvi põhisummat võidakse sel põhjendusel vähendada, siis see „ei kehti salastatud kokkulepete või tegevuse kohta (eeskätt kartellide puhul)”. Lisaks piiratakse selle kergendava asjaolu kasutamist olukordadega, kui rikkumine lõpetati kohe pärast komisjoni esimesi sekkumisi. Olles tuvastanud, et hageja osales rikkumises kuni 8. septembrini 2003, samas kui kontrollid toimusid alles pärast seda kuupäeva, st 16. septembril 2003, lükkas Üldkohus hageja väite tagasi.

Samas kohtuasjas väitis hageja, et asjaolu, et komisjon oli teadlik rikkumisest ning sallis seda juba aastaid, tekitas hagejas õiguspärase veendumuse – mis oli küll ekslik –, et see tegevus oli õiguspärane. Üldkohus rõhutas seoses sellega, et konkurentsivastasest tegevusest teadmine ei tähenda, et komisjon on seda tegevust vaikimisi „luba[nud] või [--] õhuta[nud]” 2006. aasta suuniste tähenduses. Väidetavat tegevusetust ei saa samastada positiivse teoga, nagu lubamine või õhutamine, mis viib kergendava asjaolu olemasolu tuvastamiseni.

Kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus *Arkema France vs. komisjon*, väitis hageja, et komisjon oli ekslikult keeldunud vähendamast tema trahvi koostööteatise kohaldamisalast välja poole jääva koostöö tõttu. Üldkohus täpsustas, et säilitamaks sellist liiki teatise kasuliku mõju, on komisjon üksnes erandlikes olukordades kohustatud vähendama mingil muul alusel ettevõtja trahvi. Kohus leidis, et niisuguse olukorraga on tegemist näiteks juhul, kui ettevõtja koostöö, mis ületab küll tema juriidilist koostöökohustust, ent ei anna talle siiski õigust trahvisumma vähendamisele nimetatud teatise alusel, on komisjoni jaoks objektiivselt tarvilik. Selline tarvilikkus tuleb tuvastada, kui komisjon tugineb lõppotsuses tõenditele, mille puudumise korral ei oleks komisjonil osaliselt või täielikult olnud võimalik kõnealuse rikkumise eest karistust määrata.

– Erakorralised asjaolud

Eespool viidatud kohtuotsuses *Ziegler vs. komisjon* kontrollis Üldkohus 2006. aasta suuniste kohaldamist selles osas, mis puudutab asjaomase ettevõtja maksevõimet. Kohus märkis selle kohta, et trahvi erandkorras vähendamiseks majandusraskuste tõttu kõnealuste suuniste alusel peab lisaks sellekohase taotluse esitamisele olema täidetud ka kaks kumulatiivset tingimust: nimelt esiteks esinema ületamatu raskus maksta trahvi ja teiseks peab see toimuma „[t]eatavas sotsiaalses ja majanduslikus kontekstis”. Esimese tingimuse kohta sedastas Üldkohus, et komisjon on piirdunud märkusega, et kuna trahvi vastab vaid 3,76%-le ettevõtja 2006. aasta kogukäibest, siis ei ole see oma laadilt suuteline seadma pöördumatult ohtu tema majanduslikku elujõulisust. Üldkohus leidis esiteks, et see hinnang on abstraktne ega võta sugugi arvesse hageja konkreetset olukorda, ja teiseks,

et üksnes protsendi arvutamine sellest, kui suurt osa kujutab endast trahv ettevõtja kogukäibega võrreldes, ei saa iseenesest olla aluseks järeltulele, et see trahv ei suuda selle ettevõtja majanduslikku elujõulisust pöördumatult ohtu seada. Kuna teine tingimus ei olnud siiski täidetud, järeltas Üldkohus, et komisjon võis hageja argumendid tagasi lükata.

– Ülempiir 10% käibest

16. juuni 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-211/08: *Putters International vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) märkis Üldkohus, et pelk asjaolu, et lõpuks määratud trahv ulatus 10%-ni hageja käibest, ehkki see osakaal on teiste kartelliosaliste puhul madalam, ei saa endast kujutada võrdse kohtlemise põhimõtte või proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist. Nimelt on see tagajärg lahutamatu 10% ülempiiri sellisest tõlgendamisest, mille kohaselt on see vaid tasandusmäär, mida kohaldatakse pärast trahvi võimalikku vähendamist kergendavate asjaolude või proportsionaalsuse põhimõtte alusel. Kohus märkis siiski, et müügiväärtuse alusel kindlaks määratud summa korrutamine rikkumises osalemise aastate arvuga võib tähendada, et 2006. aasta suuniste raames 10% ülempiiri kohaldamine on nüüdsest reegel, mitte aga erand kõigi ettevõtjate suhtes, kes tegutsevad peamiselt ühel turul ja kes osalesid kartellis kauem kui üks aasta. Sellisel juhul ei saa mis tahes eristamine raskusastme või kergendavate asjaolude alusel enam mõjutada trahvi, mis tasandati, et see oleks 10% piires. Üldkohus rõhutas seejärel asjaolu, et eristamise puudumine sellest tulenevat lõplikku trahvi puudutavalt on probleemne karistuste ja sanktsioonide individuaalsuse põhimõtte seisukohast, mis on uue metodoloogia lahutamatu osa.

d. Rikkumise süüsarvatavus ja solidaarvastutus

– Tütarettevõtja tegevuse eest emaettevõtja vastutusele võtmise eelduse kohaldamise tingimused

15. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-234/07: *Koninklijke Grolsch vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) märkis Üldkohus, et komisjon ei ole esitanud tõendeid hageja otsese osalemise kohta kartellikokkuleppes. Hageja samastati tema tütarettevõtjaga (milles tal oli 100% osalus), ilma et komisjon oleks juriidilisi isikuid eristanud või põhjendanud seda, miks rikkumine tuleb temale omistada. Üldkohus leidis, et jättes nii mainimata hageja ja tema tütarettevõtja majanduslikud, organisatsioonilised ja õiguslikud sidemed, võttis komisjon hagejalt võimaluse vaidlustada Üldkohtus selle süükspanemise põhjendus ja lükata see eeldus ümber ega võimaldanud Üldkohtul teostada selles küsimuses kontrolli, mis omakorda põhjendab otsuse tühistamist.

– Eelduse ümberlükkamine

16. juuni 2011. aasta otsustes kohtuasjas T-185/06: *L'Air liquide vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja kohtuasjas T-196/06: *Edison vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) sedastas Üldkohus esmalt, et komisjon võis õiguspäraselt eeldada, et hagejad avaldavad oma vastavale tütarettevõtjale otsustavat mõju, arvestades neid ühendavat 100% kontrolli sidet. Kohus märkis seejärel, et hagejad on esitanud spetsiifilised argumendid eesmärgiga nimetatud eeldus ümber lükata, püüdes näidata, et nende tütarettevõtja on sõltumatu. Komisjon piirdus vastuseks neile argumentidele viitega teatud täiendavatele märkidele selle kohta, et hagejad avaldasid oma tütarettevõtjale otsustavat mõju. Üldkohus leidis, et komisjon ei ole selliselt vaidlustatud otsuses kajastanud põhjust, miks hagejate esitatud tõendid ei ole kõnealuse eelduse ümberlükkamiseks piisavad. Komisjoni kohustus põhjendada oma otsust selles küsimuses tuleneb selgelt selle kõnealuse eelduse vaieldavusest, mille ümberlükkamiseks peavad hagejad esitama tõendi kõigi majanduslike, organisatsiooniliste ja õiguslike sidemete kohta nende ja nende

vastavate tütarettevõtjate vahel. Kuna komisjon ei ole selles osas võtnud üksikasjalikku seisukohta, tühistas Üldkohus vaidlustatud otsuse põhjendamiskohustuse rikkumise tõttu.

Eespool viidatud liidetud kohtuasjades *Gosselin vs. komisjon* ja *Stichting Administratiekantoor Portielje vs. komisjon* oli komisjon kohaldanud eeldust, et Portielje avaldab tegelikult otsustavat mõju Gosselinile selles osas, milles peaaegu kogu tütarettevõtja kapital kuulus emaettevõtjale. Üldkohus märkis siiski, et Portielje esitatud tõendid võimaldasid nimetatud eelduse ümber lükata. Ta tõstis nende hulgast esile eelkõige asjaolu, et emaettevõtja ainus võimalus mõjutada oma tütarettevõtjat oleks olnud kasutada viimati nimetatu üldkoosolekul tema omandis olevate aktsiatega seotud hääleõigusi. Ta tuvastas, et ajavahemikul, mil rikkumine aset leidis, ei toimunud ühtegi aktsionäride üldkoosolekut. Üldkohus otsustas seega tühistada komisjoni otsuse Portieljed puudutavas osas.

– Vastutuse ulatus

Kohtuasjas *Tomkins vs. komisjon* (24. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas T-382/06, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) võeti hageja vastutusele tema tütarettevõtja Pegleri rikkumise eest, kuna tal oli 100% osalus selle kapitalis. Ühes oma väidetest vaidlustas hageja oma tütarettevõtja osalemise kartellis teatud ajavahemikul rikkumisperioodist. Samal päeval tehtud otsuses kohtuasjas T-386/06: *Pegler vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tühistas Üldkohus komisjoni otsuse Pegleri osalemise kohta vasesulamist toruliitmike kartellis teatud ajavahemikul rikkumisperioodist ja seda suuremas ulatuses, kui emaettevõtja Tomkins oli oma väites silmas pidanud. Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et kuna liidu kohus ei või teha otsust *ultra petita*, ei või tema tühistamise otsus väljuda hageja nõude piiridest. Konkurentsioiguse seisukohast moodustas hageja siiski ühe üksuse oma tütarettevõtjaga, kelle tühistamishagi eespool viidatud kohtuasjas *Pegler vs. komisjon* osaliselt rahuldati. Järelikult tähendab komisjoni poolt hagejale vastutuse omistamine, et kõnealuses kohtuasjas vaidlustatud otsuse osaline tühistamine toimus ka käesolevas kohtuasjas hageja kasuks. Hageja esitas vaidlustatud otsuse kohta nimelt üheainsa väite, milles ta vaidlustas Pegleri rikkumises osalemise kestuse ja palus vaidlustatud otsuse tühistamist sel põhjendusel. Üldkohus ei tee emaettevõtja ning tema tütarettevõtja eraldi esitatud tühistamishagide lahendamisel otsust *ultra petita*, kui ta võtab arvesse tütarettevõtja hagi tulemust, eeldusel, et emaettevõtja hagi nõuete ese on sama.

Sama kohtuotsuse aluseks olevas kohtuasjas loobus Tomkins seevastu sõnaselgelt väitest, mis puudutas hoiatamise eesmärgil trahvisumma suurendamisel tehtud hindamisviga. Üldkohus tuletas sellest, et ta ei saa seda küsimust lahendada, väljumata kõnealuses kohtuasjas poolte määratletud vaidluse raamidest, samas kui kohus oli eespool viidatud kohtuotsuse *Pegler vs. komisjon* aluseks olevas kohtuasjas leidnud, et komisjon oli nimetatud kordajat kohaldades õigust rikkunud.

– Solidaarvastutus trahvi tasumise eest

12. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-41/05: *Alliance One International vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) leidis Üldkohus, et hagejat saab pidada vastutavaks Agroexpansiõni toimepandud rikkumise eest ainult ajavahemiku osas enne 18. novembrit 1997, sest nad moodustasid ühe majandusüksuse ja seega ühe ettevõtja [ELTL] artikli [101] tähenduses alles alates sellest kuupäevast. Kuna solidaarvastutus trahvi tasumise eest saab hõlmata ainult rikkumise seda perioodi, mille jooksul ema- ja tütarettevõtja moodustasid eespool nimetatud ühe ettevõtja, ei olnud komisjonil õigust pidada hagejat solidaarselt vastutavaks Agroexpansiõnile määratud kogu trahvi, st 2 592 000 euro tasumise eest, mis on rikkumise kogu kestusele vastav summa. Sellest tulenevalt vähendas Üldkohus rikkumise kestuse tõttu kohaldatud kordajat 50 protsendilt 35 protsendile.

e. Täielik pädevus

Üldkohtule vastavalt ELTL artiklile 261 ja määrusele nr 1/2003 antud täielik pädevus annab talle lisaks ainuüksi karistuste õiguspärasuse kontrolli õigusele – mille raames võib Üldkohus ainult tühistamishagi rahuldamata jätta või vaidlustatud akti tühistada – ka õiguse asendada komisjoni hinnang enda omaga ja järelikult teha vaidlustatud akti muutev kohtuotsus, isegi kui ta seda ei tühista, et kõigi faktiliste asjaoludega arvestades muuta muu hulgas juhul, kui tal on palutud anda hinnang trahvisummale, näiteks trahvi suurust.⁹

Eespool viidatud kohtuotsuses *Arkema France jt vs. komisjon* märkis Üldkohus, et komisjon ei vaidlustanud hagejate selliste väidete toesust, mille kohaselt alates 18. maist 2006 Total ja Elf Aquitaine neid enam ei kontrolli – s.o faktilist asjaolu, mis oli esitatud juba hagiavalduses. Hagejad palusid Üldkohtul teostada oma täielikku pädevust, et seda faktilist asjaolu arvestades trahvi vähendada, ning Üldkohus vähendaski kohaldatud korruptustegurit 200%-lt 25%-le, et tagada trahvi piisavalt hoiatav mõju; ta luges seda kordajat liiga suureks, sest see arvutati emaettevõtja kogukäibe alusel. Seega vähendati Arkemale määratud trahvi 105,8 miljoni euro võrra.

Eespool viidatud kohtuotsustes *Ziegler vs. komisjon* ning *Team Relocations jt vs. komisjon* täpsustas Üldkohus, et trahvi suurust puudutava ulatuslikuma põhjendamise – mille vajaduse tingis 2006. aasta suuniste kohaldamisest tulenev põhjanev metodoloogiline muudatus – eesmärk on ka lihtsustada Üldkohtu täieliku pädevuse kasutamist, mis peab tal võimaldama hinnata peale vaidlustatud otsuse õiguspärasuse ka määratud trahvi sobivust.

Eespool viidatud kohtuotsuses *Putters International vs. komisjon* otsustas Üldkohus, et lõpliku trahvi osas eristamise puudumine, mis tuleneb mõnikord 2006. aasta suunistega kehtestatud metodoloogiast, võib tingida selle, et Üldkohus kasutaks täielikult oma täielikku pädevust konkreetsetes asjades, kus vaid nimetatud suuniste kohaldamine ei võimalda sobivat eristamist.

5. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-11/06: *Romana Tabacchi vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) kasutas Üldkohus – olles tuvastanud, et komisjon oli esiteks hinnanud väärtalt fakte, mis puudutasid hageja kartellis osalemise kestust, ja teiseks rikkunud tema osaluse osakaalu hindamisel võrdse kohtlemise põhimõtet – selle heastamiseks oma täielikku pädevust. Kohus leidis, et pöörates eriti tähelepanu varem tuvastatud õigusrikkumiste kumulatiivsusele ja hageja nõrgale majanduslikule seisule, tuleb kohtuasja kõiki asjaolusid õiglaselt hinnates hageja trahvi lõppsummaks määrata 2,05 miljoni euro asemel üks miljon eurot. Üldkohus täpsustas seoses sellega, et sellise suurusega trahv võimaldab ühelt poolt tõhusalt karistada hageja õigusvastase tegevuse eest nii, et see karistus ei ole tähtsusetu, olles ka piisavalt hoiatav, ning teiselt poolt oleks sellest summast suurem trahv ebaproportsionaalne hagejale süüks pandud rikkumisega, seda ter-
vikuna hinnates.

3. Kohtupraktika koondumiste valdkonnas

12. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-224/10: *Association belge des consommateurs test-achats vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) täpsustas Üldkohus, millised on selliste hagide vastuvõetavuse tingimused, mille on esitanud kolmandad isikud esiteks komisjoni otsuse peale, millega tunnistatakse (kõnealuses asjas EDF-i ja Segebeli vaheline) koondumine

⁹ Vt eelkõige Euroopa Kohtu 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P: *Limburgse Vinyl Maatschappij jt vs. komisjon* (EKL 2002, lk I-8375, punkt 692).

ühistoruga kooskõlas olevaks, ja teiseks keeldumise peale anda siseriiklike asutuste taotlusel koondumise kontroll nimetatud ametiasutustele osalisest üle (üleandmisest keeldumise otsus).

a. Kolmandate isikute õigus esitada hagi

Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et kohtupraktikast tuleneb, et komisjoni otsuste puhul, mis käsitlevad koondumise kooskõla ühisoruga, tuleb huvitatud kolmandate isikute hagi esitamise õigust hinnata erinevalt sõltuvalt sellest, kas nad osutavad otsuste sisulistele puudustele („esimese kategooria” huvitatud kolmandad isikud) või väidavad, et komisjon on rikkunud menetluslikke õigusi, mis on neile antud koondumiste kontrolli reguleerivate liidu õigusaktidega („teise kategooria” huvitatud kolmandad isikud).

Esimese kategooria puhul on vaja, et vaidlustatud otsus puudutaks neid kolmandaid isikuid teatavate neid iseloomustavate eriliste omaduste või faktiliste asjaolude tõttu, mis eristavad neid kõigist teistest isikutest ja individualiseerivad neid sarnaselt otsuse adressaadiga. Kõnealuses kohtuasjas ei kuulunud hageja esimesse kategooriasse, kuna komisjoni otsus ei puudutanud teda isiklikult. Küsimuse kohta, kas hageja kuulub teise kategooriasse, täpsustas Üldkohus, et tarbijaühingutel on menetluslik õigus – õigus olla ära kuulatud – komisjoni haldusmenetluses, mille käigus kontrolliti asjaomast koondumist, juhul kui on täidetud kaks tingimust: esiteks see, et koondumine peab puudutama lõpptarbijate kasutatavaid tooteid või teenuseid, ja teiseks see, et see ühing on tegelikult esitanud kirjaliku taotluse, et komisjon kuulaks ta kontrollimenetluses ära.

Üldkohus sedastas, et hageja vastas esimesele tingimusele – asjaomasel koondumisel on tarbijatele vähemasti teisejärguline mõju –, kuid mitte teisele tingimusele. Üldkohus rõhutas seoses sellega, et see, mida kolmandatel isikutel tuleb teha, et olla koondumise kontrolli menetlusse kaasatud, peab olema sooritatud pärast seda, kui koondumisest on ametlikult teatatud. See võimaldab kolmandate isikute huvides vältida, et nad esitaksid taotlusi enne, kui komisjoni läbiviidava kontrolli ese on asjaomasest majandustehingust teatamise hetkel kindlaks määratud. Teisalt hoiab see ära komisjoni koormamise ülesandega pidevalt eristada saabunud taotluste hulgast neid, mis osutavad ainult abstraktselt või isegi lihtsalt kuuldavasti võimalikele majandustehingutele, taotlustest, mis osutavad teatamiseni viivatele tehingutele. Kõnealuses asjas teatas hageja kaks kuud enne asjaomase koondumisest teatamist komisjonile oma soovist olla ära kuulatud. Üldkohus on seisukohal, et see asjaolu ei saa korvata selle taotluse uuendamata jätmist või igasuguse hagejapoolse initsiatiivi puudumist siis, kui EDF-i ja Segebeli kavandatud majandustehingust oli tegelikult saanud nõuetekohaselt teatatud koondumine.

b. Üleandmisest keeldumise otsuse vaidlustatavus

Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib huvitatud kolmandal isikul olla koondumise asjas õigus vaidlustada Üldkohtus otsus, millega komisjon rahaldas siseriikliku konkurentsiasutuse esitatud üleandmistootluse. Üldkohus otsustas seevastu, et huvitatud kolmandatel isikutel ei ole õigust vaidlustada üleandmisest keeldumise otsust, millega komisjon jättis rahuldamata siseriikliku asutuse üleandmise taotluse. Üleandmisest keeldumise otsus ei sea nimelt kuidagi ohtu neile kolmandatele isikutele liidu õigusega antud menetluslikke õigusi ja nende kohtulikku kaitset. Vastupidi, see otsus tagab ühenduse seisukohalt olulise koondumise asjas huvitatud isikutele esiteks selle, et komisjon teostab kontrolli liidu õigusest lähtudes, ja teiseks, et võimalikud hagid komisjoni menetlust lõpetava otsuse peale alluvad Üldkohtule.

Riigiabi

1. Vastuvõetavus

Selle aasta kohtupraktikas on täpsustatud eelkõige mõisteid „siduvaid õiguslikke tagajärgi tekitav akt” ja „põhjendatud huvi”.

8. detsembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-421/07: *Deutsche Post vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tunnistas Üldkohus vastuvõetamatuks Deutsche Posti hagi komisjoni otsuse peale algatada ametlik uurimismenetlus temale Saksamaa Liitvabariigi poolt antud riigiabi kohta. Üldkohus otsustas, et vaidlustatud otsus, millele eelnes 1999. aastal esialgne ametliku uurimismenetluse alustamise otsus, ei ole vaidlustatav akt.

Üldkohus oli seisukohal, et komisjoni otsus alustada ametlikku uurimismenetlust, mis on lõpliku otsuse suhtes ettevalmistav akt, tekitab sõltumatuid õiguslikke tagajärgi ja kujutab endast seetõttu vaidlustatavat akti mitte ainult juhul, kui hageja vaidlustab abi kvalifitseerimise uue abina, vaid ka siis, kui ta vaidlustab vaidlusaluse meetme enda kvalifitseerimise riigiabina EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses.

Üldkohus otsustas siiski kõnealuses asjas, et vaidlustatud akt, mis kujutas endast teist ametliku uurimismenetluse algatamise otsust, ei ole vaidlustatav akt, kuna see tekitas esimesest menetluse alustamise otsusest sõltumatuid õiguslikke tagajärgi. Vaidlustatud akt käsitles samu meetmeid kui need, mis olid varasema menetluse alustamise otsuse esemeks. Komisjon oli juba maininud, et vaidlusalused meetmed võivad kuuluda EÜ artikli 87 lõikes 1 ette nähtud keelu kohaldamisalasse ning järelikult tekkisid vaidlustatud aktiga seotud iseseisvad õiguslikud tagajärjed juba selle menetluse alustamise otsuse tegemise järel. Üldkohus märkis samuti, et vaidlustatud akti vastuvõtmise ajal ei olnud vaidlusaluste meetmete suhtes 1999. aastal alustatud ametlik uurimismenetlus veel lõpetatud, ning et vaidlustatud akt ei muutnud seega ei vaidlusaluste meetmete õiguslikku tähendust ega hageja õiguslikku olukorda.

Liidetud kohtuasjades *Freistaat Sachsen ja Land Sachsen-Anhalt ning Mitteldeutsche Flughafen ja Flughafen Leipzig-Halle vs. komisjon* (24. märtsi 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-443/08 ja T-455/08, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) vaidlustati Üldkohtus kapitalimahutuse kvalifitseerimine riigiabina kahes hagis, mis olid esitatud komisjoni otsuse peale, millega tunnistati Saksamaa Liitvabariigi poolt Leipzig-Halle lennujaama kasuks antud riigiabi ühisturuga kokkusobivaks; esimese neist esitasid lennujaama käitajate avalik-õiguslikud aktsionärid (kohtuasi T-443/08) ja teise lennujaama kaks käitajat (kohtuasi T-455/08).

Üldkohus tunnistas kohtuasjas T-443/08 põhjendatud huvi puudumise tõttu avalik-õiguslike aktsionäride hagi vastuvõetamatuks. Ta tuletas esmalt meelde, et füüsilise või juriidilise isiku esitatud tühistamishagi on vastuvõetav vaid juhul, kui hagejal on huvi vaidlustatud akti tühistamiseks. See huvi peab olema tekkinud ja jätkuv ning seda hinnatakse päeval, mil hagi esitatakse. Üldkohus märkis ka, et üksnes asjaolu, et komisjoni otsusega tunnistatakse teatatud abi ühisturuga kokkusobivaks ega kahjustata seega sisuliselt abi saanud ettevõtja huve, ei vabasta liidu kohut kohustusest kontrollida, kas komisjoni antud hinnang tekitab siduvaid õiguslikke tagajärgi, mis riivavad nimetatud ettevõtjate huve.

Üldkohus otsustas esiteks, et asjaolu, et otsus ei vasta hagejate poolt haldusmenetluse käigus väljendatud seisukohale, ei oma iseenesest mis tahes õiguslikku siduvat mõju, millest tulenevalt võiksid nende huvid saada kahjustatud, ega saa seega olla iseenesest nende põhjendatud huvi tekkimise aluseks. Riigiabi kontrollimise menetlus on selle üldist ülesehitust arvestades menetlus, mis

algatatakse liikmesriigi vastu, kes vastutab abi andmise eest. Abi saavaid ettevõtjaid ja abi andvaid territoriaalüksusi nagu ka kõiki abisaajate konkurente käsitatakse selle menetluse raames üksnes „huvitatud isikutena”. Üldkohus lisas, et sellised hagejad ei ole sugugi ilma jäetud mis tahes tõhusast kohtulikust kaitsest seoses komisjoni otsusega, millega kapitalimahutus kvalifitseeritakse riigiabiks. Isegi kui tühistamishagi tunnistatakse vastuvõetamatuks, ei ole kuidagi takistatud see, et nimetatud hagejad võivad taotleda siseriiklikus kohtus nende vastu seoses vastutusega kapitalimahutuse viidatud ning väidetava tühisuse tagajärgedega võimalikult algatatud kohtuvaidluse raames EÜ artikli 234 alusel eelotsusetaotluse esitamist, et vaidlustada komisjoni otsuse kehtivus selles osas, milles tuvastatakse, et kõnealune meede kujutab endast riigiabi.

Teiseks leidis Üldkohus seoses kapitalimahutuse riigiabina kvalifitseerimise väidetavate negatiivsete tagajärgedega, et hageja ei saa vaidlustatud akti tühistamise nõude osas õigustada oma põhjendatud huvi olemasolu tulevikus tekkivate olukordadega, mille saabumine ei ole kindel. Hageja tuginemisest kapitalimahutuse väidetava tühisuse „võimalikele” tagajärgedele äriõiguse ja pankrotiõiguse valdkonnas ja mitte kindlalt saabuvatele tagajärgedele ei piisa seega sellise huvi olemasolu tunnistamiseks. Üldkohus märkis lisaks sellele, et hagejad, kes on abisaaja avalik-õiguslikud aktsionärid, ei ole tõendanud, et neil on isiklik, abisaaja huvist eraldiseisev huvi nõuda otsuse tühistamist. Isik ei saa aga – välja arvatud juhul, kui ta saab tugineda sellise liidu aktist puudutatud ettevõtja põhjendatud huvist eraldiseisvale põhjendatud huvile, kelle kapitalis tal on osalus – kaitseda oma õigusi seoses selle aktiga muul moel, kui teostades enda kui hagi esitamise õigust omava ettevõtja osaniku õigusi.

20. septembri 2011. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-394/08, T-408/08, T-453/08 ja T-454/08: *Regione autonoma della Sardegna jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) ei nõustunud Üldkohus komisjoni väitega, et hagi ei ole vastuvõetav, ja otsustas, et asjaolu, et hagejad ja menetlusse astujad ei esitanud ettenähtud tähtaja jooksul hagiavaldust parandamise otsuse peale, mille ese ja eesmärk on sama kui ametliku uurimismenetluse alustamise otsusel, ei takistanud neil esitamast komisjoni lõpliku otsuse suhtes parandamise otsuse õigusvastasust puudutavaid väiteid.

Ametliku uurimise etapi lõpetamise otsus tekitab siduvaid õiguslikke tagajärgi, mis võivad puudutatud poolte huve mõjutada, sest sellega lõpetatakse kõnealune menetlus ning tehakse lõplik otsus uuritud meetme kokkusobivuse kohta riigiabi suhtes kohaldatavate normidega. Seega on huvitatud pooltel alati võimalus vaidlustada seda otsust ja neil peab olema selle raames võimalik vaidlustada erinevaid osi, mis moodustavad komisjoni lõpliku seisukoha aluse. Üldkohus lisas, et nimetatud võimalus ei sõltu sellest, kas ametliku uurimismenetluse alustamise otsuse peale võib esitada tühistamishagi. Menetluse alustamise otsuse peale on küll võimalik esitada hagiavaldus, kui otsus toob kaasa lõplikke õiguslikke tagajärgi, millega on tegemist siis, kui komisjon algatab ametliku uurimismenetluse meetme osas, mille ta kvalifitseerib alguses uueks abiks. Menetluse alustamise otsuse vaidlustamise võimalus ei või siiski vähendada huvitatud poolte menetlusõigusi, takistades neil lõpliku otsuse vaidlustamist ning viitamist nende hagi põhjenduseks rikkumistele, mis puudutavad selle otsuseni viinud menetluse kõiki staadiume.

2. Sisulised küsimused

a. Mõiste „riigiabi”

12. mai 2011. aasta otsuses liidetud kohtuasjades T-267/08 ja T-279/08: *Région Nord-Pas-de-Calais ja Communauté d'Agglomération du Douaisis vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) arendas Üldkohus edasi kohtupraktikat seoses riigiressursside mõistega, eelkõige mis puudutab asjaomaste meetmete omistatavust riigile.

Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et asjaolu, et laenuandjateks olid piirkond ja linnastu, s.o piirkondlikud omavalitsusüksused, mitte keskvoim, ei tähenda iseenesest, et need meetmed ei kuulu ETL artikli 107 lõike 1 kohaldamisalasse. Lisaks täpsustas Üldkohus, et ka asjaolu, et vaidlusaluseid meetmeid võidi rahastada piirkonna ja linnastu omavahenditest, mis ei tulene maksudest ega maksulaadsetest kohustustest, ei välista nende meetmete kvalifitseerimist riigiabina. Riigiresursside osas on otsustav kriteerium allumine avalikule kontrollile ning ETL artikli 107 lõike 1 hõlmab kõiki rahalisi vahendeid, mida avalik sektor saab ettevõtjate toetamiseks reaalselt kasutada, olenemata sellest, kas nende ressursside allikaks on kohustuslikud maksud või mitte.

Eespool viidatud 20. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas *Regione autonoma della Sardegna jt vs. komisjon* oli komisjonile ette heidetud, et ta oli kvalifitseerinud vaidlusalused meetmed väärtalt uue ebaseadusliku riigiabina – kuna neist ei olnud teatatud –, mitte aga olemasoleva riigiabina, mida kohaldatakse kuritarvitavalt.

Üldkohus tuletas meelde, et kui muudatus mõjutab algse abikava sisu, muutub see abikava uueks abikavaks. Seevastu juhul, kui muudatus ei ole oluline, võidakse uueks abiks kvalifitseerida üksnes muudatus ise. Kõnealuses asjas oli heakskiitmist käsitlevas otsuses sõnaselgelt mainitud tingimust, mille kohaselt tuleb abitaotlus kindlasti esitada enne investeerimisprojektide elluviimise alustamist. Olles nõustunud, et Sardiinia maakond võis teatamata meetme alusel anda abi projektidele, mille elluviimine algas enne abitaotluste esitamist, leidis Üldkohus, et abikava, nagu seda kohaldati, oli seega muutunud võrreldes kavaga, mis oli heaks kiidetud. Üldkohtu arvates ei saanud seda muudatust pidada väikeseks või tähtsusetuks. Nimelt kuna – nagu tuleneb 1998. aasta juhendist¹⁰ – komisjon seab regionaalarenguks antava abi kavade heakskiitmise korra kohaselt sõltuvusse tingimusest, et abitaotlus tuleb kindlasti esitada enne projektide elluviimise alustamist, siis selle tingimuse kaotamine mõjutab abimeetme ühisturuga kokkusobivuse hindamist. Üldkohus järeldas sellest, et vaidlusalune abi oli uus abi ja mitte olemasolev abi. See uus abi oli ebaseaduslik, kuna heakskiidetud kava muutmise ei olnud komisjonile teatatud.

Üldkohus täpsustas lõpetuseks, et ebaseaduslikku riigiabi ei saa kvalifitseerida kuritarvitavalt kohaldatud abiks, kuna selline kvalifitseerimine eeldab olukorda, mil abisaaja kasutab seda vastuolus otsusega, millega abi heaks kiideti. Kõnealusel juhul ei saanud aga heakskiitmist käsitleva otsuse rikkumist süüks panna abisaajatele, vaid Sardiinia maakonnale.

b. Komisjoni kaalutusõigus. Abikava hindamine. Erandeid kehtestav määrus

14. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-357/02 RENV: *Freistaat Sachsen vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ei nõustunud Üldkohus hageja väitega, mille kohaselt komisjon ei olnud asjassepuutuva abikava kontrollimisel kasutanud oma kaalutusõigust ja piirdus ainult väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele antava riigiabi suhtes kohaldatavas erandeid kehtestavas määruses¹¹ (edaspidi: „VKE erandimäärus“) ette nähtud kriteeriumide kohaldamisega.

Üldkohus sedastas, et VKE erandimääruse eesmärk on tunnistada ühisturuga kokkusobivaks teatud abi, mis antakse väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele (VKE), ja samas ka vabastada liikmesriigid sellest abist teatamise kohustusest. See ei tähenda siiski, et ühtki muud VKE-dele antavat abi ei saaks tunnistada ühisturuga kokkusobivaks, kui komisjon on viinud EÜ artikli 87 lõikes 3 kindlaks määratud kriteeriumidest lähtuvalt läbi uurimise pärast seda, kui liikmesriik on abist

¹⁰ 10. märtsi 1998. aasta piirkondliku riigiabi andmise juhend (EÜT C 74, lk 9).

¹¹ Komisjoni 12. jaanuari 2001. aasta määrus (EÜ) nr 70/2001, mis käsitleb [EÜ] artiklite 87 ja 88 kohaldamist väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele antava riigiabi suhtes (EÜT L 10, lk 33; ELT eriväljaanne 08/02, lk 141).

teatanud. Üldkohus täpsustas ka, et kuigi komisjon võib kehtestada üldised rakenduseeskirjad talle EÜ artikli 87 lõikes 3 antud kaalutusõiguse teostamise kohta, ei saa ta erijuhtumi uurimisel sellest kaalutusõigusest täielikult keelduda, mis puudutab täpsemalt juhtumeid, mida ta ei ole nimetanud rakenduseeskirjades sõnaselgelt väljendanud või on jätnud hoopis reguleerimata. Niisuguste üldiste eeskirjade vastuvõtmisega kaalutusõigus seega ei ammendu ning põhimõtteliselt ei ole ühtki takistust võimalikule individuaalsele uurimisele väljaspool nimetatud eeskirjade raamistikku, kuid seda siiski tingimusel, et komisjon järgib esmase õiguse, näiteks asutamislepingu sätteid ja liidu õiguse üldpõhimõtteid. Üldkohus tuvastas kõnealuses asjas, et komisjon oli siiski kaalutusõigust teostanud, kui ta hindas meetme kooskõla mitte ainult vastavalt VKE erandimääruses kindlaks määratud kriteeriumidele, vaid ka EÜ artikli 87 lõike 3 alusel.

c. Mõiste „tõsised raskused“

27. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-30/03 RENV: 3F vs. *komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) nõudis hageja, et kohus tühistaks komisjoni otsuse jätta asjasepuutuva Taani maksustamiskorra suhtes vastuväited esitamata. Üldkohus jättis hagi rahuldamata põhjendusel, et hageja ei olnud tõendanud, et komisjonil oleks olnud tõsiseid raskusi ning ta oleks pidanud alustama ametlikku uurimismenetlust.

Üldkohtu arvamuse kohaselt on ametlik uurimismenetlus hädavajalik, kui komisjonil tekib tõsiseid raskusi selle hindamisel, kas abi on ühisturuga kokkusobiv. Kuna tõsiste raskuste mõiste on laadilt objektiivne, tuleb selliseid raskusi otsida nii vaidlustatud akti vastuvõtmise tingimustes kui ka selle sisus, tehes seda objektiivselt, võrreldes otsuse põhjendusi nende tõenditega, mis komisjonil olid siis, kui ta võttis seisukoha vaidlusaluse abi ühisturuga kokkusobivuse osas. Sellest tuleneb, et tõsiste raskuste olemasolu seaduslikkuse kontroll, mida Üldkohus teostab, läheb oma laadilt kaugemale ilmse hindamisvea kontrollimisest. Tõsiste raskuste esinemise tõendamise kohustus on hagejal ning ta võib seda täita paljude selliste kokkulangevate kaudsete tõendite esitamisega, mis puudutavad esiteks esialgse uurimismenetluse asjaolusid ja kestust ning teiseks vaidlustatud otsuse sisu.

Tõsiste raskuste olemasolu tõendamiseks tugineti eelkõige esialgse uurimismenetluse pikkusele. Üldkohus täpsustas seoses sellega, et ehkki komisjon ei pea esialgset uurimist läbi viima ettenähtud tähtaja jooksul, kui riiklikest meetmetest ei ole teatatud – nagu kõnealusel juhul –, on tal siiski kohustus põhjalikult ja erapooletult uurida teatamata riiklike meetmete suhtes temale esitatud kaebusi ning ta ei tohi esialgset uurimist lõpmatult pikendada. Menetlusaja mõistlikkust tuleb hinnata iga konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades.

Üldkohus leidis kõnealuses asjas, et kuigi seda, et esialgne uurimine kestis rohkem kui neli aastat, võib tervikuna võttes lugeda selliseks, et see ületas tavapäraselt esmase uurimise tarvis vajaminevat aega, oli see menetlusaeg õigustatud menetluse asjaolude ja kontekstiga. Nimelt oli arvesse võetud asjaolu, et asjaomast maksustamiskorda muudeti seadusega ning see tekitas liikmesriigi ja komisjoni vahel palju arutelusid ja kirjavahetust. Kuigi esialgse uurimise kestus võib olla kaudne tõend tõsiste raskuste olemasolu kohta, ei ole see iseenesest piisav, et tõendada selliste raskuste olemasolu. Alles siis, kui ta saab kinnitust muudest asjaoludest, võib esialgsele uurimisele tavapäraselt kuluva aja oluline ületamine koos teiste asjaoludega viia selleni, et tunnistatakse, et komisjonil olid tõsised hindamisraskused, mis nõuavad ametliku uurimismenetluse algatamist.

d. Mõiste „majandustegevus“

Eespool viidatud kohtuasjades *Freistaat Sachsen ja Land Sachsen-Anhalt ning Mitteldeutsche Flughafen ja Flughafen Leipzig-Halle vs. komisjon* oli Üldkohtul vaja teha otsus küsimuse kohta, kas

lennujaama infrastruktuuri ehitamine on majandustegevus, kui infrastruktuur antakse selle käitajate käsutusse.

Konkurentsioiguse kontekstis on Euroopa Kohus leidnud, et mõiste „ettevõtja” hõlmab iga üksust, mis tegeleb majandustegevusega, sõltumata selle üksuse õiguslikust vormist ja rahastamisviisist. Majandustegevus on igasugune tegevus, mis seisneb kaupade või teenuste pakkumises teataval turul. Üldkohus sedastas seoses sellega esiteks, et lennujaama infrastruktuuri käitamine kujutab endast majandustegevust eelkõige siis, kui ettevõtja pakub lennujaamateenuseid tasu eest, mis tuleneb lennujaamamaksudest, kusjuures viimati nimetatud makse tuleb käsitada vastutasuna lennujaama kontsessioonääri osutatud teenuste eest. Kohus täpsustas ka, et asjaolu, et ettevõtja käitab piirkondlikku lennujaama, mitte rahvusvahelist lennujaama, ei sea kahtluse alla tema tegevuse majanduslikku laadi, kuivõrd see seisneb teenuste osutamises tasu eest piirkondlike lennujaamateenuste turul. Lennuraja käitamine on osa käitaja majandustegevusest eelkõige siis, kui seda tehakse ärieesmärkidel. Teiseks otsustas Üldkohus, et ettevõtja tegevuse majandusliku laadi uurimisel lennuraja laiendamise raames ei tohi käsitada infrastruktuuri ehitamises või laiendamises seisnevat tegevust eraldiseisvalt selle hilisemast kasutamisest ning et ehitatud infrastruktuuri hilisema kasutuse majanduslik laad või sellise laadi puudumine määravad tingimata kindlaks laiendamises seisneva tegevuse laadi. Nimelt kujutavad maandumis- ja stardirajad endast lennujaama käitaja majandustegevuse olulisi elemente. Maandumis- ja stardiradade ehitamine võimaldab seega lennujaamal tegeleda oma peamise majandustegevusega või juhul, kui tegemist on täiendava rajaga või olemasoleva raja laiendamisega, seda arendada.

e. Turumajanduse tingimustes tegutseva erainvestori kriteerium

Eespool viidatud kohtuotsuses *Région Nord-Pas-de-Calais ja Communauté d'Agglomération du Douaisis vs. komisjon* otsustas Üldkohus, et komisjon viis läbi, nii nagu ta pidigi, analüüsi, mille eesmärk oli kindlaks teha, et abisaaja ei oleks krediiditurult sarnastel tingimustel laenu saanud. Kohus tuletas meelde, et hindamaks, kas riiklik meede kujutab endast abi, tuleb kindlaks teha, kas abi saanud ettevõtja saab majandusliku eelise, mida ta ei oleks saanud tavapärastel turutingimustel. Selleks tuleb kohaldada kriteeriumi, mis põhineb abi saanud ettevõtja võimalustel saada vaidlusalused summad kapitaliturult sarnastel tingimustel. Iseäranis asjakohane on välja selgitada, kas eraõiguslik investor oleks sooritanud kõnealuse tehingu samadel tingimustel. Kõnealusel juhul märkis Üldkohus, et komisjon tugines tõdemusele, et äriühingu Arbel Fauvet Rail majanduslikku olukorda arvestades ei oleks ta saanud krediiditurult vahendeid nii soodsatel tingimustel, kui ta sai hagejatelt, kuna vaidlusalused laenud anti ilma mingi tagasimaksmise tagatiseta, samas kui kohaldatud intressimäära võis pidada samaks kui laenude puhul, millel on harilikud tagatised. Üldkohus rõhutas lisaks, et asjaolu, et äriühingule antakse lühiajalist krediiti, ei võimalda hinnata tema võimalusi saada pikaajalist laenu, mille tagasimaksmine sõltub võlgniku edasikestmise võimest.

17. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-1/08: *Buczek Automotive vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) otsustas Üldkohus, et see, kuidas komisjon kohaldas hüpoteetilise eraõigusliku võlausaldaja testi, on vastuolus EÜ artikli 87 lõikega 1, ning et sellest tulenevalt ei ole komisjon nõuetekohaselt tõendanud riigiabi olemasolu.

Üldkohus märkis nimelt, et iga ettevõtja võlausaldaja peab juhul, kui see ettevõtja, kes seisab silmitsi oma finantsolukorra olulise halvenemisega, teeb võlausaldajatele äriühingu saneerimiseks ning selle pankroti ärahoidmiseks ettepaneku sõlmida kokkulepe või rida kokkuleppeid oma võlgade ümberkujundamiseks, tegema valiku, lähtudes ühelt poolt ettepanud kokkuleppe raames talle pakutavast summast ning teiselt poolt summast, mis tal on oma hinnangul võimalik tagasi saada ettevõtja võimaliku pankroti korral. Tema valikut mõjutab hulk asjaolusid, nt kas tema võlanõue on hüpoteegiga tagatud, eelisjärjekorras või n-ö tavaline, millist tüüpi ja millise ulatusega on tema

tagatised, milliseks hindab ta võimalusi äriühingu olukorra paranemiseks, samuti kasu, mida ta saaks äriühingu likvideerimise korral. Sellest tuleneb, et komisjon peab iga asjaomase avalik-õigusliku isiku puhul ning eespool nimetatud asjaoludega arvestades välja selgitama, kas avalik-õiguslik isik kustutas võlad ilmselgelt suuremas ulatuses, kui seda oleks teinud hüpoteetiline eraõiguslik võlausaldaja juhul, kui ta oleks olnud ettevõtjaga seondult asjaomase avalik-õigusliku isikuga samalaadses olukorras ning kui ta oleks üritanud talle võlgnetavad summad tagasi saada.

Kõnealuses kohtuasjas oli komisjon kohustatud neid asjaolusid arvestades välja selgitama, kas eraõiguslik võlausaldaja oleks sarnaselt avalik-õiguslike isikutega eelistanud õigusnormides ette nähtud võlanõuete sissenõudmise menetlust pankrotimenetlusele. Üldkohus sedastas, et komisjonil ei olnud vaidlustatud otsuse tegemise ajal teavet, mis oleks tal võimaldanud teha järelduse, et eraõiguslik võlausaldaja oleks otsustanud pankrotimenetluse algatamise kasuks ega oleks jätkanud õigusnormides ette nähtud võlanõuete sissenõudmise menetlust. Kohus märkis, et kasu kohta, mille saamist oleks hüpoteetiline eraõiguslik võlausaldaja võinud loota pankrotimenetluse raames, väitis komisjon vaidlustatud otsuses ainult, et „võla ümberajamisest tuleneva eelise hoolikas kaalumine [oleks] näidanud, et võimalik võla tagasisaamine ei oleks ületanud äriühingu likvideerimisega kaasnevat kindlat tulu“, viitamata vaidlustatud otsuses teabele, millele see väide tugineb. Eeskätt ei ole komisjon vaidlustatud otsuses märkinud, kas tema käsutuses olid selle väite toetuseks analüüsid, mis võrdlevad kasu, mida hüpoteetiline eraõiguslik võlausaldaja saaks pankrotimenetluse tulemusel – arvestades seejuures eeskätt kulusid, mis sellise menetlusega tekivad – kasuga, mida saadaks avalik-õiguslike võlanõuete õigusnormides ette nähtud võlgade sissenõudmise menetluste tulemusel. Vaidlustatud otsuses ei olnud ka täpsustatud, kas komisjoni käsutuses oli uurimusi või analüüse, mis võrdlevad pankrotimenetluse kestust avalik-õiguslike võlanõuete õigusnormides ette nähtud võlgade sissenõudmise menetluse kestusega.

3. Menetlusküsimused

a. Põhjendamiskohustus

Eespool viidatud kohtuotsuses *Buczek Automotive vs. komisjon* otsustas Üldkohus, et komisjon ei olnud piisavalt põhjendanud oma otsust seoses tingimusega, mis seondub riikidevahelise kaubanduse kahjustamisega, ning tingimusega, et kahjustatakse või ähvardatakse kahjustada konkurentsi.

Üldkohus tuletas meelde, et asjaomase turu tegeliku olukorra, abisaajate ettevõtjate turuosa, konkureerivate ettevõtjate seisundi ning asjassepuutuvate toodete ja teenuste liikmesriikidevahelise vahetuse voogude majandusliku analüüsi tegemine ei ole komisjoni ülesanne, kuivõrd ta selgitab, mil moel vaidlusalune abi kahjustab konkurentsi ja mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust. Kuiigi teatavatel juhtudel võivad just abi andmise asjaolud olla piisavad tõendamaks, et see abi võib kahjustada liikmesriikidevahelist kaubandust ja kahjustada või ähvardada kahjustada konkurentsi, peab komisjon oma otsuse põhjenduses need asjaolud vähemalt välja tooma.

Üldkohus sedastas kõnealuses asjas, et komisjon piirdus vaidlustatud otsuses ainult EÜ artikli 87 lõike 1 sõnastuse lihtsa kordamisega ega esitanud isegi lühidat kokkuvõtet asjaoludest ja juriidilistest kaalutlustest, mida võeti nende tingimuste hindamisel arvesse. Lisaks sellele ei sisaldanud vaidlustatud otsus – isegi mitte nende asjaolude kirjelduses, mille raames kõnealust abi anti – ühtegi elementi, mis võimaldaks tõendada, et asjaomane abi kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust ja kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi.

Eespool viidatud kohtuotsuses *Freistaat Sachsen ja Land Sachsen-Anhalt ning Mitteldeutsche Flughafen ja Flughafen Leipzig-Halle vs. komisjon* tühistas Üldkohus põhjendamiskohustuse rikkumise

tõttu komisjoni otsuse artikli 1 selles osas, milles oli riigiabi summaks, mida Saksamaa Liitvabariik kavatses Leipzig-Halle lennujaama jaoks anda, määratud 350 miljonit eurot.

Üldkohus otsustas, et kuigi komisjon möönis, et osa kapitalimahutusega kaetud kuludest on seotud avalike teenuste osutamise ülesande täitmisega ning et neid ei ole võimalik seega kvalifitseerida riigiabiks, asus komisjon siiski vaidlusaluse otsuse artiklis 1 seisukohale, et kogu kapitalimahutus kujutas endast riigiabi.

Kuigi üheski liidu õiguse sättes ei ole komisjonilt nõutud, et ta määraks kindlaks tagastatava abi täpse summa, kui ta otsustab viidata riigiabi summale, isegi juhul, kui abi on tunnistatud ühisturuga kokkusobimatuks, rõhutas Üldkohus, et komisjon peab märkima selle täpse summa. Kõnealuses asjas tõstis kohus esile, et vaidlusaluse otsuse artiklis 1 nimetatud riigiabi summa näib olevat ekslik, kuna avaliku teenuse osutamise ülesande täitmisega seotud summad ei kujuta endast riigiabi ning need tuleb seega kapitalimahutuse kogusummast maha arvata.

b. Kaitseõigused

Eespool viidatud kohtuotsuses *Région Nord-Pas-de-Calais ja Communauté d'Agglomération du Douaisis vs. komisjon* tuletas Üldkohus meelde väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt asjassepuutuvad isikud ei saa tugineda kaitseõigustele kui sellistele, vaid neil on üksnes õigus olla ära kuulatud ja menetlusse kaasatud ulatuses, mis vastab antud juhtumi asjaoludele. Isegi kui ei saa välistada, et riigisisel üksusel on niisugune seisund, mis annab talle liikmesriigi keskvalitsuse suhtes piisava autonoomsuse, et mängida põhimõttelise tähtsusega rolli ettevõtjate majanduskeskkonna määratlemisel, rõhutas Üldkohus, et muude asjassepuutuvate isikute kui liikmesriik roll piirdub sellega, et nad on komisjoni jaoks riigiabi kontrollimise menetluses teabeallikad. Seetõttu ei saa need isikud ise nõuda, et komisjoniga toimuks võistlev vaidlus.

c. Õiguspärase ootuse kaitse

Eespool viidatud kohtuotsuses *Regione autonoma della Sardegna jt vs. komisjon* ei nõustunud Üldkohus väitega, mis põhines õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumisel, tuletaes meelde, et õiguspärase ootuse kaitsele ei saa tugineda isik, kes on süüdi kehtivate õigusnormide ilmses rikkumises. Kõnealuses asjas oli tegemist sellise olukorraga selles osas, milles Sardiinia maakond oli kehtestanud abikorra, mis oli ebaseaduslik, kuna sellest ei olnud komisjonile teatatud. Seda rikkumist loeti ilmseks, kuna nii 1998. aasta juhendis kui ka heakskiitmist käsitlevas otsuses¹² mainitakse sõnaselgelt tingimust, et taotlus tuleb esitada enne tööde algust.

Üldkohus märkis seoses abisaajate õiguspärase ootusega, mis võib tuleneda varasemast heakskiitmise otsusest, et riigiabi lubatavuse osas tekkinud õiguspärasele ootusele saab üldjuhul ja erandlike asjaolude puudumisel tugineda üksnes siis, kui see abi on antud EÜ artiklis 88 ette nähtud menetlust järgides, mille hoolas ettevõtja peab suutma üldjuhul kindlaks teha. Üldkohus märkis kõnealuses asjas, et heakskiitmise otsusest tuleneb selgelt, et komisjon andis heakskiidu üksnes abile seoses projektidega, millega alustati pärast abitaotluse esitamist. Vaidlusaluse abi saajatel, kes ei vastanud sellele tingimusele, ei olnud seega üldjuhul võimalik selle abi lubatavuse osas tugineda õiguspärasele ootusele. Kuigi kohtupraktikas ei välistata küll ebaseadusliku abi saaja jaoks võimalust tugineda abi tagasimaksmise menetluses erandlikele asjaoludele, et abi tagasimaksmisele vastu vaielda, saab seda asjakohaste siseriiklike õigusnormide alusel teha üksnes abi tagasinõudmise

¹² Komisjoni 12. novembri 1998. aasta otsus SG (98) D/9547 abikava „N 272/98 – Itaalia – Abi hotellindusele” heakskiitmise kohta.

menetluses siseriiklikus kohtus, kes on ainsana pädev hindama juhtumi asjaolusid pärast seda, kui ta on vajaduse korral tõlgendamise eesmärgil esitanud Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused.

Ühenduse kaubamärk

Määruse (EÜ) nr 40/94, mis on asendatud määrusega (EÜ) nr 207/2009¹³, kohaldamist puudutavad kohtulahendid moodustasid ka 2011. aastal olulise osa Üldkohtule esitatud vaidlustest (240 lahendatud kohtuasja, 219 esitatud kohtuasja). Neist kohtulahenditest on seega siinkohal võimalik esitada üksnes lühiülevaade.

1. Absoluutsed keeldumispõhjused

2011. aastal väärivad märkimist eelkõige kaks kohtuasja, milles kohaldati esimest korda määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punkti f. Üldkohus jättis nimelt rahuldamata kaks hagi, mis olid esitatud avaliku korra ja üldtunnustatud moraali põhimõtetega vastuolus olevate ühenduse kaubamärkide registreerimisest keeldumiste peale. Üldkohus märkis esmalt 20. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-232/10: *Couture Tech vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (Nõukogude Liidu riigivapi kujutis)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et eelkõige lingvistilistel, ajaloolistel, sotsiaalsetel või kultuurilistel põhjustel ei ole sellised tähised, mida asjaomane avalikkus võib tajuda avaliku korra või üldtunnustatud moraali põhimõtetega vastuolus olevatena, kõigis liikmesriikides ühed ja samad. Kohus järeldas sellest, et tuleb arvestada mitte üksnes kõigi liidu liikmesriikide ühiste asjaoludega, vaid samuti eri liikmesriikide eriomaste asjaoludega, mis võivad mõjutada tähise tajumist nende liikmesriikide territooriumil asuva asjaomase avalikkuse poolt. Üldkohus märkis, et siseriiklikul – kõnealuses asjas Ungari – õigusel põhinevad tõendid ei ole kohaldatavad nende normatiivse väärtuse kaalutlusel ega ole seega normid, mis on Siseturu Ühtlustamise Ametile (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) siduvad. Sellele vaatamata on mainitud asjaolud faktilisteks tõenditeks, mille põhjal saab anda hinnangu sellele, kuidas asjassepuutuva liikmesriigi asjaomane avalikkus tajub teatavaid tähiste kategooriaid.

Olles kindlaks teinud, et Ungari kriminaalkoodeksis on keelatud „totalitarismi sümbolite“, sh sirbi ja vasara ning punaviisnurga teatavad kasutusviisid ning et see keeld hõlmab ka selliste tähiste kasutamist kaubamärgina, märkis Üldkohus nimelt, et endise Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu (NSVL) riigivapi sisuline tähendus ei ole niivõrd tuhmistunud või muutunud, et seda ei tajutaks enam poliitilise sümbolina. Neil asjaoludel leidis Üldkohus, et apellatsioonikoda on õigesti tuvastanud, et taotletava kaubamärgi kaubamärgina kasutamist tajub Ungari asjaomase avalikkuse oluline osa avaliku korra või üldtunnustatud moraali põhimõtetega vastuolus olevana määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punkti f tähenduses.

Seejärel käsitleti kohtuasjas *PAKI Logistics vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (PAKI)* (5. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-526/09, kohtulahendite kogumikus ei avaldata) tähist PAKI, mille registreerimisest apellatsioonikoda oli keeldunud põhjendusel, et Euroopa Liidu ingliskeelne avalikkus tajub seda rassistliku terminina, millega kutsutakse alandavalt ja solvavalt pakistanlasi või üldisemalt Hindustani poolsaarelt pärit ja ühendkuningriigis elavaid isikuid. Neil asjaoludel rõhutas Üldkohus, et kuigi määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punktis f on silmas peetud eelkõige tähiseid, mille kasutamine on liidu õiguse või siseriikliku õiguse sätte alusel keelatud, on takistatud selle registreerimine ühenduse kaubamärgina viidatud sättes ette nähtud absoluutsel keeldumispõhjusel ka

¹³ Nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrus (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta (EÜT 1994, L 11, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 146), asendatud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 207/2009 ühenduse kaubamärgi kohta (ELT L 78, lk 1).

sellise keelu puudumisel, kui see on äärmiselt solvav. Selle registreerimisest keeldumise põhjuse esinemist tuleb hinnata mõistliku isiku kriteeriumi alusel, kes on piisavalt mõistlik ja tolerantne. Asjaomane avalikkus ei saa piirduda avalikkusega, kellele tooted ja teenused, mille jaoks kaubamärgi registreerimist taotletakse, on suunatud. Nimelt tuleb arvesse võtta asjaolu, et selle keeldumispõhjusega silmas peetud tähised šokeerivad mitte ainult avalikkust, kellele on suunatud taotletud kaubamärgiga tähistatud tooted ja teenused, vaid ka teisi isikuid, kes puutuvad selle tähisega oma igapäevaelus kogemata kokku, ilma et nad oleks nimetatud kaupade ja teenustega seotud. Üldkohus järeldas – olles tagasi lükanud hageja argumendid, millega viimane üritas näidata, et sõna „paki” ei ole ühemõtteline ja kõikidel juhtudel diskrimineeriv –, et apellatsioonikoda leidis selle sõna kohta õigesti, et liidu ingliskeelne avalikkus tajub seda rassistliku solvanguna ning järelikult on selle registreerimine vastuolus avaliku korra ja üldtunnustatud moraali põhimõtetega.

Lisaks tühistas Üldkohus 6. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-258/09: *i-content vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (BETWIN)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) vaidlustatud otsuse põhjendusel, et apellatsioonikoda ei olnud õiguslikult piisavalt põhjendanud taotletava kaubamärgi kirjeldavust ning eristusvõime puudumist registreerimistaotluses nimetatud teatavate teenuste suhtes. Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et apellatsioonikoja õigus esitada üldine põhjendus kaupade või teenuste kogumi kohta laieneb ainult kaupadele ja teenustele, mille vahel on piisavalt otsene ja kindel seos selleks, et nad moodustaksid piisavalt ühtse kategooria, millest tulenevalt oleks võimalik, et kõik kõnealuse otsuse põhjendustes sisalduvad faktilised ja õiguslikud kaalutlused esiteks selgitaksid piisavalt apellatsioonikoja arutluskäiku iga sellesse kategooriasse kuuluva kauba ja teenuse suhtes, ja teiseks, et neid faktilisi ja õiguslikke kaalutlusi võiks kohaldada ühte moodi kõigi asjaomaste kaupade ja teenuste suhtes. Kõnealuses asjas oli vaidlustatud otsuses vähe pidepunkte eri keeldumispõhjuste sidumiseks taotletud kaubamärgiga kaetud väga paljude teenustega. Üldkohus märkis ka, et taotletud kaubamärgi eristusvõime puudumist käsitlevates põhjendustes on piiratud vaid selle märkimisega, et kirjeldava tähisena, „mille tähendust igaüks on võimeline ilma eriteadmisteta ja analüüsi vajaduseta mõistma” ning mis ei oma ka eristusvõimet, ei saa taotletavat kaubamärki registreerida vastavalt määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punktile b. Üldkohus rõhutas ka, et apellatsioonikoda on märkinud, et sõnaga „betwin” antakse edasi vaid üldist kutsset osaleda teatavates kihlvedudes või mängudes või saada majanduslikku kasu võidu näol, täpsustamata võimalikku seost konkreetse teenusepakkujaga, ning seetõttu ei võimalda kõnealune tähis asjaomasel tarbijal seda käsitada kui viidet kihlveo- ja võiduvõimalustega seonduvate teenuste kindlaksmääratud majanduslikule päritolule ega tajuda seda asjaomase sektori kindla teenusepakkuja enda tähisena. Neil asjaoludel leidis Üldkohus, et muude teenuste puhul peale kihlveo- ja auhinnamängusektoriga otseselt seotud teenuste peab kohus omal algatusel tõstatama põhjenduste puudumise. Nimelt ei ole võimalik mõista, kuidas üldine põhjendus saab puudutada kõiki teisi erisuguseid teenuseid, mille kohta on kaubamärgi registreerimise taotlus esitatud ja millest mõnel puudub igasugune seos kihlvedude ja võidu taotlemisega.

Tähise TDI osas oli Üldkohus samuti sunnitud 6. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-318/09: *Audi ja Volkswagen vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (TDI)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) jätma rahuldamata hagi apellatsioonikoja otsuse peale, mille kohaselt tähis TDI, mis koosneb väljendis „turbo diesel injection” või väljendis „turbo direct injection” kasutatud sõnade algustähtedest, oli kogu liidu territooriumil kirjeldav.

Üldkohus märkis esiteks, et sõnamärki TDI – mille registreerimist taotleti ühenduse kaubamärgina kaupade „sõidukid ja nende osad” jaoks – võib kasutada kaubamärgitaotluses nimetatud kaupade ja teenuste oluliste omaduste kirjeldamiseks. Kõnealune sõnaline tähis tähistab sõidukite puhul kvaliteeti, kuna asjaolu, et sõidukile on paigaldatud „turbo diesel injection” või „turbo direct injection” mootor, on sõiduki oluline omadus. Sõiduki koostisosade puhul kirjeldatakse sõnalise tähisega TDI tüüpi. Üldkohus leidis seega, et tähis TDI on kogu Euroopa Liidus asjaomaseid kaupu

kirjeldav. Üldkohus ei nõustunud teiseks argumendiga, mille kohaselt selleks, et tõendada kasutamise teel omandatud eristusvõimet, ei ole vaja esiteks tõendada, et kõigis liikmesriikides on kaubamärk avalikkuse silmis kinnistunud, ja teiseks tuleb kaubamärgi mainele kohaldatavaid põhimõtteid rakendada nii, et tõendatakse, et kaubamärk on avalikkuse silmis kinnistunud olulisel osal liidu territooriumist. Üldkohus leidis nimelt, et kaubamärk peab olema kasutamise käigus omandanud eristusvõime kõigis liidu liikmesriikides, kus taotletud kaubamärgil puudub *ab initio* eristusvõime. Üldkohus täpsustas seoses sellega eelkõige, et määruse nr 207/2009 artikli 9 lõike 1 punkti c – mis kaitseb nende kaubamärgiomanike õigustatud huve, kelle kaubamärk on nende kaubandusliku ja reklaamtegevuse abil omandanud maine – eesmärgi arvesse võttes ei kohaldata kasutamise käigus omandatud eristusvõime puhul meetodit, mida kasutatakse selle sätte rakendamisel asjaomase territooriumi kindlaksmääramiseks.

Üldkohtul oli võimalus lisaks 17. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-341/09: *Consejo Regulador de la Denominación de Origen Txakoli de Álava jt vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (TXAKOLI)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tõlgendada ühenduse kollektiivkaubamärke käsitlevat määruse nr 207/2009 artikli 66 lõiget 2, milles on sätestatud erand määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punktist c. Esimesena nimetatud sätte kohaselt võivad ühenduse kollektiivkaubamärgid olla märgid või tähised, mis on küll kirjeldavad, kuid mis võivad kaubanduses tähistada kaupade või teenuste geograafilist päritolu. Kõnealuses asjas väitsid hagejad, et sõna „txakoli” on tähis, mis võib tähistada selle kauba ja nende teenuste geograafilist päritolu, mille jaoks kaubamärgi registreerimist taotletakse, kuna tegemist on täiendava traditsioonilise nimetusega, mida kaitstakse veinialaste õigusnormidega, mis kaitsevad kaitstud päritolunimetusega veine, mille haldavad üksused nad olid.

Üldkohus leidis seoses sellega, et kohaldatavad õigusnormid käsitlevad nimetatud sõnu üksnes viitena veini iseloomustavatele joontele, mitte nende geograafilise päritolu tähisena, hoolimata sellest, et väidetavalt esineb seos sõna „txakoli” ja Baskimaa vahel. Määruse nr 207/2009 artiklit 66 ei pea tõlgendama laiendavalt. See piiraks nimelt nende ametiasutuste pädevust, kes tegutsevad päritolunimetuste ja geograafilise päritolu tähistate kaitse valdkonnas. Peale selle ei tähenda sõna „txakoli” kasutamise ainuõigus, mis on saadud teiste liidu õigusnormide alusel, automaatselt seda, et asjaomane tähis registreeritakse ühenduse kaubamärgina. Niisugusest registreeringust tulenevad selle omanikule erioigused, mida ei saa omandada teiste õigusnormide, nagu põllumajanduspoliitika alla kuuluvate õigusnormide alusel.

Üldkohus täpsustas lõpetuseks, et taotletava kaubamärgi registreerimisest keeldumine ei mõjuta hagejate ainuõigust kasutada kõnealuseid sõnu veinialaste õigusnormide alusel, ning keeldumise tagajärjel ei saa luba nimetatud sõna kasutada teised ettevõtjad peale nende, kellel on kõnealune õigus nende õigusnormide alusel, ja see ei takista ka hagejaid nõudmast kõnealuste õigusnormide järgimist.

Viimaks, 6. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-508/08: *Bang & Olufsen vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (Kõlari kujutis)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) jättis Üldkohus rahuldamata hagi apellatsioonikoja – kuhu omakorda oli pöördunud pärast varasema otsuse tühistamist Üldkohtus¹⁴ – otsuse peale, millega keelduti registreerimast ühenduse kaubamärki, mis koosnes kõlarikujulisest ruumilisest tähisest, kuna tähis koosnes ainult kujust, mis annab kaubale märkimisväärse väärtuse määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti e alapunkti iii tähenduses.

¹⁴ 10. oktoobri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-460/05: *Bang & Olufsen vs. Siseturu Ühtlustamise Amet (Kõlari kujutis)* (EKL 2007, lk II-4207).

Üldkohtul tuli kõnealuses asjas selgitada küsimust, kas apellatsioonikoda oli õigust valesti kohaldanud, kui ta asus pärast seda, kui oli leidnud, et kõnealusel juhul võib olla kohaldatav mõni uus absoluutne keeldumispõhjus – kusjuures esimene analüüs, mis viis Üldkohtu tühistava kohtuotsuse tegemiseni, puudutas ainult määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti b, st eristusvõime olemasolu nõuet –, tähist kontrollima sama määruse artikli 7 lõike 1 punkti e alapunktist iii tuleneva absoluutse keeldumispõhjuse alusel.

Üldkohus vastas sellele küsimusele eitavalt, rõhutades, et isegi kui Üldkohus leiab vastupidi Siseturu Ühtlustamise Ameti (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) (edaspidi „ühtlustamisamet“) otsusele, et tähis, mille kohta on esitatud ühenduse kaubamärgi registreerimise taotlus, ei kuulu mõne määruse nr 40/94 artikli 7 lõikes 1 sätestatud absoluutse keeldumispõhjuse alla, viib asjaolu, et Üldkohus tühistab ühtlustamisameti otsuse, millega viimane keeldus kõnealust kaubamärki registreerimast, tingimata selleni, et ühtlustamisamet, kes on kohustatud Üldkohtu otsuste resolutsioonist ja põhjendustest järeldusi tegema, peab kõnealuse kaubamärgitaotluse uuesti hindamismenetluses läbi vaatama ja taotluse tagasi lükkama, kui ta jõuab järeldusele, et asjaomase tähise suhtes on kohaldatav mõni muu samas sättes nimetatud absoluutne keeldumispõhjus. Määruse nr 40/94 artikli 74 lõike 1 kohaselt kontrollib ühtlustamisamet omal algatusel registreerimisest keeldumise absoluutsete põhjustega seotud menetlustes asjakohaseid fakte, mille põhjal võib ta olla kohustatud seda põhjust kohaldama. Lisaks sellele, tähis, mille suhtes on kohaldatav määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkt e, ei saa kunagi omandada kasutamise käigus eristusvõimet sama määruse artikli 7 lõike 3 tähenduses, samas kui see on viimati nimetatud sätte kohaselt võimalik tähiste puhul, mida puudutavad määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punktides b–d sätestatud keeldumispõhjused.

Järelikult, kui tähise kontrollimisel määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti e alusel tuvastatakse, et üks selles sättes mainitud kriteeriumidest on täidetud, ei ole enam vaja kontrollida sama tähist selle määruse artikli 7 lõike 3 alusel, arvestades, et on selge, et seda tähist ei ole võimalik registreerida. Selline kontrollimisvajaduse äralangemine selgitab, miks esmalt tuleb tähist kontrollida määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti e alusel juhaks, kui on võimalik kohaldada mitut lõikes 1 ette nähtud absoluutset keeldumispõhjust, ilma et selle vajaduse puudumist saaks siiski tõlgendada nii, et see toob kaasa kohustuse viia läbi sama tähise esmane kontroll määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti e alusel.

2. Suhtelised keeldumispõhjused

17. veebruari 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-10/09: *Formula One Licensing vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Global Sports Media (F1-LIVE)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) leidis Üldkohus, et vormel 1 valdkonda puudutavaid kaupu või teenuseid (s.o ajakirjad, brošüürid ja raamatud, piletite reserveerimine ja konkursside korraldamine internetis) tähistava märgi F1-LIVE ning äriühingu Formula One Licensing BV kaubamärkide F1 ja F1 Formula 1 segiajamine ei ole tõenäoline kirjeldavuse tõttu, mille avalikkus on omistanud tähise osale „f1“, ning nõrgale sarnasusele tähiste vahel.

Asjaomane avalikkus tajub nimelt tähe „f“ ja numbri „1“ kombinatsiooni väljendi „vormel 1“ lühendina, ning et üldiselt on see väljend teatava võidusõiduautode liigi ning sellest tulenevalt vastavate autode võidusõitude nimetus. Asjaomane avalikkus võib lisaks tajuda varasema ühenduse kujutismärgi F1 Formula 1 osa „f1“ kui hageja poolt vormel 1 autode võidusõitude valdkonnaga seotud kaubandustegevuse tähistamiseks kasutatavat kaubamärki. Asjaomane avalikkus ei taju seega osa „f1“ taotletavas kaubamärgis kui eristavat osa, vaid kui osa, mida kasutatakse kirjeldamiseks. Tavakirjastiilis esitatud tähisel „f1“ on seega asjaomaste kaupade ja teenustega seoses vaid vähene

eristusvõime ning liidus kasutatud ühenduse kujutismärgi võimalik maine on peamiselt seotud kaubamärgi F1 Formula 1 logo F1 endaga.

Mis puutub täpsemalt F1 sõnamärkidesse, siis tarbijad ei seosta taotletavas kaubamärgis esinevat osa „f1” varasemate kaubamärkide omanikuga, sest ainus tähis, mida nad on hakanud nimetatud omanikuga seostama, on kaubamärgi F1 Formula 1 logo, mitte aga tähis, mis on kujutatud tavakirjastiilis. Nad peavad tavakirjastiilis esitatud F1 „vormel 1” lühendiks, st kirjeldavaks tähiseks.

Mis puutub kujutismärki F1 Formula 1, siis kuna visuaalne sarnasus puudub ja foneetiline ning kontseptuaalne sarnasus on vaid vähene, siis asjaomane avalikkus ei aja taotletavat kaubamärki selle kaubamärgiga segi. Avalikkuse poolt tähisele F1 omistatud üldkeeleline tähendus tagab, et avalikkuse arvates puudutab taotletav kaubamärk vormel 1, kuid täiesti teistsuguse paigutuse tõttu ei seostaks avalikkus taotletavat kaubamärki varasema kaubamärgi omaniku tegevustega.

3. Menetlusküsimused

9. veebruari 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-222/09: *Ineos Healthcare vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Teva Pharmaceutical Industries (ALPHAREN)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) täpsustas Üldkohus oma kohtupraktikat seoses ühtlustamisameti apellatsioonikoja poolt üldtuntud asjaolude hindamisega temale esitatud vaidluse raames.

Määruse nr 40/94 artikli 74 kohaselt piirdub registreerimisest keeldumise suhteliste põhjustega seotud menetlustes ühtlustamisamet siiski kontrollimisel poolte esitatud faktide, tõendite ja väidete ning esitatud nõudmistega. Üldkohtu arvamuse kohaselt puudutab see säte ühtlustamisameti otsuste faktilist alust, s.o fakte ja tõendeid, millega saab otsuseid nõuetekohaselt põhistada. Seega saab apellatsioonikoda vastulausemenetlust lõpetava otsuse peale esitatud kaebust lahendades põhistada oma otsust vaid poolte esitatud faktide ja tõenditega. Kuid ühtlustamisameti poolt teostatava kontrolli faktilise aluse piiramine ei välista seda, et apellatsioonikoda võiks lisaks vastulausemenetluse poolte poolt otseselt märgitud faktidele arvesse võtta ka üldtuntud fakte, s.o fakte, mida tõenäoliselt teab igaüks või mida saab teada üldkättesaadavatest allikatest.

Üldkohus rõhutas kõnealuses asjas, et kuigi need on välja võetud apellatsioonikoja internetiotsingute tulemustest, ei või farmaatsiatoodete ja nende ravinäidustuse kirjeldust, millel põhines apellatsioonikoja hinnang teatud kaupade sarnasuse kohta, nimetatud kaupade tehnilise määra arvestades lugeda üldtuntud fakte sisaldavaks teabeks. Üldkohus tühistas nimetatud otsuse osaliselt, leides, et kui kõnealust teavet ei oleks kasutatud, oleks vaidlustatud otsus olnud hoopis teistsugune.

16. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-145/08: *Atlas Transport vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Atlas Air (ATLAS)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) oli Üldkohtul võimalus täpsustada esiteks nõudeid, mida tuleb kohaldada apellatsioonikojale esitatud kaebuse põhjendamise kohustuse osas, ja teiseks kohtu kontrolli apellatsioonikoja otsuse üle, mis puudutab kehtetuks tunnistamise menetluse peatamist.

Üldkohus tuletas esiteks meelde, et teade kaebuse esitamise kohta tuleb esitada kirjalikult ühtlustamisametile kahe kuu jooksul alates otsuse teatavaks tegemisest, mille peale kaevatakse, ning nelja kuu jooksul alates otsuse teatavaks tegemisest tuleb esitada selgitus edasikaebuse aluste kohta. Üldkohus järeldas sellest, et isikul, kes soovib apellatsioonikojale kaebust esitada, on kohustus esitada ettenähtud tähtaja jooksul ühtlustamisametile selgitus edasikaebuse aluste kohta ning selline põhjendus peab olema midagi enam kui vaidlustatud otsusele viitamine ja hageja väljendatud soov saavutada selle otsuse muutmine või tühistamine apellatsioonikoja poolt; vastasel korral

lükatakse tema kaebus vastuvõetamatuse tõttu tagasi. Lisaks nähtub sõna „alused” lingvistilisest tõlgendusest, et apellatsioonikojale kaebuse esitaja peab kirjalikult esitama põhjused, mis on tema kaebuse puhul määravad. Apellatsioonikoda ei pea tuletamise teel määrama kindlaks põhjuseid, mis on talle esitatud kaebuse aluseks. Kaebuse esitaja peab seega menetlisdokumendi esitamisel esitama kirjalikult ja piisavalt selgelt need faktid ja/või õiguslikud asjaolud, mis õigustavad tema taotlust. Kuna kõnealuses asjas puudub kaebuse esitaja kirjadel selgelt ja mõistetavalt esitatud põhjendus ning arvestades, et apellatsioonikojale esitatav põhjendus peab eelkõige võimaldama potentsiaalsel menetlusel astujal anda ilma advokaadi abita hinnang kaebuse esitaja kaebuses esitatud argumentidele, leidis Üldkohus, et apellatsioonikojale esitatud kaebus ei vastanud määruse nr 40/94 artiklis 59 ette nähtud nõuetele.

Üldkohus tuletas teiseks meelde, et võimalus peatada apellatsioonikoja vastulausemenetlus kujutab endast liikmesriikides üldiselt tunnustatud põhimõtte väljendust seoses asja lahendava instant-si võimalusega oma menetlus peatada, kui asjaolud seda õigustavad. Selle võimaluse kohaldamine analoogia alusel kehtetuks tunnistamise menetluse suhtes on õigustatud, sest nii vastulausemenetluse kui ka suhtelise kehtetuks tunnistamise põhjusega seotud menetluse eesmärk on analüüsida kaubamärkide segiajamise tõenäosust ja kuna võimalus menetlus peatada muudab mainitud menetlused tõhusamaks. Seega on apellatsioonikojal pädevus kehtetuks tunnistamise menetlus peatada, kui asjaolud seda õigustavad. Üldkohus märkis peale selle, et apellatsioonikoja kaalutusõigus menetlus peatada või peatamata jätta on lai. See õigus ei alluta siiski apellatsioonikoja hinnangut kohtu kontrollile, mis on piiratud ilmse kaalutusvea või võimu kuritarvitamise kontrollimisega. Üldkohus täpsustas eelkõige, et apellatsioonikoda peab selles osas lähtuma õigusel põhinevas ühenduses õiglast menetlust reguleerivatest üldpõhimõtetest ja arvestama mitte üksnes selle poole huvidega, kelle kaubamärk on vaidlustatud, vaid ka teiste poolte huvidega.

Üldkohus otsustas lisaks 9. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-36/09: *dm-droguerie markt vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Distribuciones Mylar (dm)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata)¹⁵, et kui ühtlustamisamet saab teada keeleveast, kirjaveast või ilmselgest eksimusest otsuses, siis võib ta parandada ainult sellised õigekirja- või grammatikavead, mis on nii ilmsed, et ei oleks olnud mõeldav ükski muu sõnastus kui see, mis tuleneb muudatusest. Lisaks sellele ei tohi vastulausete osakondade pädevus teha uus otsus menetluses, milles nad on juba vastu võtnud ja teatavaks teinud selle menetluse lõpetava otsuse, väljuda määruse nr 207/2009 artiklis 42 (tühistamise, tehniliste vigade parandamise ja läbivaatamismenetlus) ette nähtud juhtumite piiridest. Kuna muudatused, mis käesoleval juhul tehti, seisnesid mitte ainult sellise pooliku lause täiendamises, mille mõte oli arusaamatu, vaid ka põhjenduste sisemise vastuolu ning põhjenduste ja resolutsiooni vahelise vastuolu lahendamises, järeldas Üldkohus, et apellatsioonikoja otsuse algversiooni parandamine puudutas selle otsuse sisu ennast ning et järelikult ei ole tegemist tehnilise vea parandamisega. Selle rikkumise raskust ja ilmselgust arvestades tühistas Üldkohus apellatsioonikoja otsuse selles osas, milles ei olnud tuvastatud, et vastulausete osakonna otsusel puudus muudetud versioon, ja kuna apellatsioonikoda ei olnud seega sellist otsust tunnistanud õigustühiseks.

¹⁵ Ühenduse disainilahenduste kohta vt ka 18. oktoobri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-53/10: *Reisen-thel vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Dynamic Promotion (Salved ja korvid)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), milles otsustati, et kaitseõiguste rikkumine, mis seisnes asjaolus, et otsus langetati enne hagejale selgituste esitamiseks antud tähtaja möödumist, ei kujuta endast ilmselget eksimust komisjoni 21. oktoobri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 2245/2002, millega rakendatakse nõukogu määrus (EÜ) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta (EÜT L 341, lk 28; ELT eriväljaanne 13/31, lk 14), artikli 39 tähenduses. Tegelikult on sellise rikkumise puhul tegemist eksimusega, mis pandi toime menetluses, mille käigus võeti vastu otsus, ja seega on võimalik, et see moonutab kõnealuse otsuse sisu.

Üldkohus otsustas lõpetuseks 14. detsembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-504/09: *Völkl vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Marker Völkl (VÖLKL)* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), et kui apellatsioonikojale esitatud kaebus puudutab üksnes üht osa registreerimistaotluses või vastulauses nimetatud kaupadest või teenustest, siis on apellatsioonikojal õigus selle kaebuse alusel asi uuesti sisuliselt läbi vaadata, ent üksnes nende kaupade või teenuste osas, sest registreerimistaotlus ja vastulause on esitatud talle vaid selles nimetatud kaupade või teenuste osas. Järelikult, kuna ta tühistas vastulausete osakonna otsuse resolutsiooni punkti 2, mis puudutas muid tooteid, siis ületas apellatsioonikoda oma pädevuse piire, mis on määratletud määruse nr 207/2009¹⁶ artikli 64 lõikes 1.

4. Kaubamärgi tegeliku kasutamise tõendamine

Kohtuasjas *Zino Davidoff vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Kleinakis kai SIA (GOOD LIFE)* (15. juuli 2011. aasta otsus kohtuasjas T-108/08, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) oli vastulause esitaja varasema kaubamärgi tegeliku kasutamise tõendamisel tuginenud Kreeka kaubamärkide halduskomitee otsusele. Üldkohus täpsustas, et kuigi ühtlustamisamet võis põhimõtteliselt selles kontekstis tõendina kasutada siseriiklikku otsust, pidi ta siiski uurima nõutava põhjalikkusega ja hoolikalt, kas see otsus saab tõendada varasema kaubamärgi tegelikku kasutamist. Käesoleval juhul oleks Kreeka otsuse hoolikal uurimisel ilmnenu, et selles on lakooniliselt viidatud dokumentidele ja argumentidele, mis pooled esitasid otsuse vastuvõtmiseni viinud menetluses. Pealegi ei lisatud neid dokumente ühtlustamisameti toimikusse ning apellatsioonikoda ei saanud neid seega kasutada. Neil asjaoludel ei olnud apellatsioonikojal võimalik mõista arutluskäiku, sealhulgas tõenditele antud hinnangut, ega tuvastada tõendeid, millel põhines Kreeka otsus, milles tuvastati varasema kaubamärgi tegelik kasutamine. Apellatsioonikoda oli nii rikkunud määruse nr 40/94 artikli 74 lõiget 1 ja hoolsuskohustust, kuna ta nõustus Kreeka ametiasutuste järeldestega, ilma et ta oleks täpsemalt kontrollinud, kas Kreeka otsus põhines määravatel tõenditel.

5. Ühenduse disainilahendus

14. juuni 2011. aasta otsuses kohtuasjas *Sphere Time vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Punch (Kaelapaela külge kinnitatud kell)* (T-68/10, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) kehtestas Üldkohus kehtetuks tunnistamise menetluses määruse nr 6/2002 artikli 7 lõike 2 – mis võimaldab jätta arvesse võtmata avaldamise, kui disainilahendus, mille kaitsmist ühenduse registreeritud disainilahendusena taotletakse, on avalikkusele kättesaadavaks tehtud autori, tema õigusjärglase või kolmanda isiku poolt autori või tema õigusjärglase antud teabe või toimingute alusel ja 12 kuu jooksul enne taotluse esitamist või enne prioriteedikuupäeva – kohaldamise tingimuseks, et kehtetuks tunnistamise taotluses viidatud disainilahenduse omanik tõendaks, et ta on kas nimetatud taotluses põhjendusena osutatud disainilahenduse autor või tema õigusjärglane.

¹⁶ Selles kohtuotsuses selgitas Üldkohus samuti, et tegemaks kindlaks, kas hagejal on õigus vaidlustada apellatsioonikoja otsust Üldkohtus, tuleb arvesse võtta, et ühtlustamisameti apellatsioonikoja otsust tuleb pidada menetluspoole huve kahjustavaks määruse nr 207/2009 artikli 65 lõike 4 tähenduses ainult siis, kui sellega tehakse selle poole poolt ühtlustamisametile esitatud taotluse suhtes tagasilükkav otsus ja apellatsioonikoda saadab pärast seda, kui ta on lükanud tagasi taotluse, mille rahuldamine oleks lõpetanud ühtlustamisameti menetluse selle esitanud menetlusosalise kasuks, asja uue otsuse tegemiseks tagasi eelmises menetlusastmes otsuse teinud üksusele, ja seda olenemata võimalusest, et asja uuesti läbivaatamisel võidakse langetada otsus selle menetlusosalise kasuks. Sellisest võimalusest ei piisa, et seda juhtumit pidada samasuguseks kui olukord, kui apellatsioonikoda rahuldab kaebuse mõne selle põhjenduseks esitatud väite või argumendi alusel ja jättis rahuldamata või hindamata ülejäänud selles taotluses esitatud väited või argumendid.

Üldkohus selgitas samas kohtuotsuses mõistet „asjatundjast kasutaja”, täpsustades oma varasemat kohtupraktikat¹⁷ ja rõhutades, et reklaamtoodete puhul hõlmab see mõiste esiteks ühelt poolt kutseala asjatundjat, kes ostab neid lõppkasutajatele jaotamiseks, ja teiselt poolt lõppkasutajaid endid. Kohus järelendas sellest, et asjaolu, et üks asjatundjast kasutajate gruppidest tajub asjaomaseid disainilahendusi nii, et need jätavad sama üldmulje, on igal juhul piisav, et tõdeda, et vaidlusalune disainilahendus ei ole eristatav. Üldkohus täpsustas lõpetuseks, et üldmulje konkreetsel hindamisel ei tule uurida eraldi üksnes varasemate disainilahenduste graafilist kujutist, vaid pigem hinnata igakülgsest kõiki esitatud asjaolusid, mille põhjal saab piisavalt täpselt ja kindlalt välja selgitada asjaomase disainilahendusest jääva üldmulje. Nimelt ei saa iseäranis nende disainilahenduste puhul, mida on kaubanduses otseselt kasutatud, ilma et neid oleks registreeritud, välistada, et ei ole olemas graafilist kujutist, milles oleks näha kõiki asjakohaseid detaile ja mis oleks võrreldav registreerimistaotluses sisalduva kujutisega. Neil asjaoludel oleks Üldkohtu arvates kehtetuks tunnistamise taotlejalt liigne nõuda, et ta esitaks mis tahes juhul niisuguse kujutise.

Institutsioonide dokumentidega tutvumine

Dokumentidega tutvumisega seotud kohtupraktika oli 2011. aastal eriti ulatuslik: lahendati 23 kohtuasja, mis käsitlesid selle valdkonna erinevaid aspekte.

1. Põhjendatud huvi

22. märtsi 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-233/09: *Access Info Europe vs. nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) otsustas Üldkohus, et dokumendi tervikversiooni avaldamine kolmanda isiku – kes eiras üldsuse nõukogu dokumentidega tutvumise õiguse suhtes kohaldatavaid õigusnorme – veebisaidil ei võimaldanud asuda seisukohale, et hagejal puudus või ei olnud enam huvi nõukogu otsuse tühistamise vastu, millega keelduti temale võimaldamast tutvuda nimetatud dokumendiga täielikult. Hagejal võib säilida huvi nõuda institutsiooni akti tühistamist ka selleks, et ta saaks vältida selle väidetava õigusvastasuse kordumist tulevikus. See huvi esineb ainult siis, kui väidetav õigusvastasus võib korduda tulevikus, sõltumata selle juhtumi asjaoludest, mis olid aluseks hageja esitatud hagile. Nii on see nõukogu sellise otsuse peale esitatud tühistamishagi puhul, millega keelduti lubamast tutvuda dokumendiga täielikult, kuivõrd esiteks tugineb õigusvastasus, millele hageja viitab, määruses (EÜ) nr 1049/2001¹⁸ ette nähtud ühe erandi tõlgendusele, mida nõukogu võib väga tõenäoliselt taaskasutada uue taotluse puhul, ning teiseks on tõenäoline, et hageja – kuivõrd tegemist on ühinguga, mille eesmärk on edendada Euroopa Liidus läbipaistvust – esitab tulevikus sarnaseid dokumentidega tutvumise taotlusi sama laadi dokumentide kohta.

2. Mõiste „dokumendid” määratlus

26. oktoobri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-436/09: *Dufour vs. EKP* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tuli Üldkohtul seoses andmebaasile juurdepääsu taotlusega täpsustada Euroopa Keskpanga (EKP) otsuse 2004/258/EÜ¹⁹ (üldsuse juurdepääsu kohta tema dokumentidele) artikli 3 punktis a esitatud mõiste „dokument” määratlust.

¹⁷ 22. juuni 2010. aasta otsus kohtuasjas T-153/08: *Shenzhen Taiden vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bosch Security Systems (Sideseadmed)* (EKL 2010, lk II-2517).

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT 2001, L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

¹⁹ Euroopa Keskpanga 4. märtsi 2004. aasta otsus 2004/258/EÜ üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Keskpanga dokumentidele (ELT L 80, lk 42).

Üldkohus tuletas seoses sellega otsuse 2004/258 artikli 3 punktist a, et mõiste „dokument” hõlmab säilitatud sisu, mida on võimalik pärast selle loomist taasesitada või konsulteerida, ning et tähtsust ei oma see, millisele andmekandjale see sisu on salvestatud. Lisaks täpsustas Üldkohus, et andmebaasi iseloomustab mis tahes laadi sisu olemasolu ja mis tahes laadi kindla andmekandja olemasolu, kuhu see sisu on salvestatud. Kohus järeldas sellest, et andmebaasis sisalduvad kõik andmed on kvalifitseeritavad dokumendiks otsuse 2004/258 artikli 3 punkti a tähenduses. Ta lisas, et kuna andmed olid üksteisest sõltumatud, oli EKP-I kohustus läbi viia konkreetne ja individuaalne hindamine ning lubada osaline juurdepääs andmetele, mida võidakse individualiseerida tänu otsinguvahenditele, mis tal selle andmebaasi jaoks olid, tingimusel et neile eranditele ei kohaldu mõni otsuse 2004/258 artiklis 4 esitatud eranditest.

3. Erand, mis puudutab otsustamisprotsessi

Eespool viidatud kohtuotsuses *Access Info Europe vs. nõukogu* tühistas Üldkohus nõukogu otsuse, asudes seisukohale, et nõukogu ei olnud tõendanud, et üldsuse dokumentidele juurdepääsu käsitleva määruse ettepanekuga seotud dokumendis esitatud ettepanekute esitajate isiku avalikustamine kahjustaks rängalt käimasolevat seadusandlikku menetlust. Olles täpsustanud, et üldsusel on õigus tutvuda taotletud dokumentidega tervikuna, tuletas Üldkohus meelde, et veelgi laialtavalislikum juurdepääs tuleb lubada, kui nõukogu tegutseb seadusandjana, võimaldades kodanikel kontrollida kogu teavet, mis võeti õigustloova akti aluseks. Kodanike võimalus tutvuda õigusloometoomingute alustega on tingimus, mis võimaldab neil tõhusalt kasutada oma demokraatlikke õigusi. Üldkohus otsustas kõnealuses asjas, et asjassepuutuvas dokumendis sisalduvate ettepanekute esitajate isikute avalikustamisega seotud risk, et seadusandlikus protsessis väheneb liikmesriikide delegatsioonide tegutsemisruum oma seisukohtade muutmiseks ning pärsib oluliselt võimalust jõuda kompromissini, ei kujuta endast piisavalt tõsist ja mõistlikult ettenähtavat ohtu.

7. juuni 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-471/08: *Toland vs. parlament* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tühistas Üldkohus Euroopa Parlamendi otsuse, millega viimane ei lubanud tutvuda oma siseauditi osakonna koostatud parlamendiliikmete assistentide hüvitisi käsitleva auditiaruandega põhjendusel, et selle avalikustamine kahjustaks oluliselt tema otsustusprotsessi. Kuigi Üldkohus möönis, et asjaomane auditiaruanne oli tööpoolest institutsiooni sisekasutamiseks koostatud dokument ja see puudutas sellist küsimust, mille kohta institutsioon ei olnud veel seisukohta võtnud, otsustas ta, et institutsioon ei olnud õiguslikult piisavalt tõendanud, et selle dokumendi avalikustamine kahjustaks konkreetset ja tegelikult tema otsustamisprotsessi ning mõjutaks seda oluliselt. Vaidlustatud otsus ei sisaldanud ühtki mõjuvat asjaolu, mis lubaks järeldada, et otsustamisprotsessi kahjustamise oht oli otsuse vastuvõtmise päeval mõistlikult ettenähtav ega olnud ainult oletuslik. Üldkohus lisas seoses sellega, et ei asjaolu, et parlamendiliikmete käsutusse antavate hüvitiste kasutamine on tundlik teema, mida meedia huviga jälgib, ega otsustusprotsessi väidetav keerukus saa iseenesest olla piisav objektiivne põhjus karta otsustamisprotsessi rasket kahjustamist.

4. Kontrollimiste, uurimise või audiitorkontrolli eesmärgi kaitsest tulenev erand

9. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-29/08: *LPN vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) tuletas Üldkohus meelde, et kui institutsioon peab üldjuhul konkreetset ja individuaalselt hindama iga taotletava dokumendi sisu, selleks et teha kindlaks, mil määral on kohaldatav juurdepääsuõiguse suhtes kehtiv erand ja kas tuleb võimaldada osalist juurdepääsu, võib sellest kohustusest teha erandi, kui konkreetseid asjaolusid arvesse võttes on ilmselge, et juurdepääsu andmisest tuleb keelduda või et see tuleb anda. Sel juhul on institutsioonil üldiselt lubatud võtta juurdepääsu andmisest keeldumise otsuse aluseks teatud liiki dokumentidele kohaldatavaid üldisi eeldusi.

Üldkohus otsustas seoses sellega, et kui hagejal puudub liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses õigus tutvuda komisjoni haldustoimikus sisalduvate dokumentidega, tuleb analoogia alusel huvitatud isikute seisundiga riigiabi üle järelevalve teostamise menetluses tunnustada niisuguse üldise eelduse olemasolu, mille kohaselt haldustoimikus sisalduvate dokumentide avaldamine ohustaks põhimõtteliselt uurimise eesmärkide kaitset. Seega piisab sellest, et komisjon kontrollib, kas seda üldist eeldust peab kohaldama kõikidele asjaomastele dokumentidele, ilma et komisjon peaks andma neist dokumentidest igäühe sisule eelnevalt konkreetse ja individuaalse hinnangu. Kui liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlus käib, peab komisjon igal juhul lähtuma põhimõttest, et see üldine eeldus on kohaldatav kõikide asjassepuutuvate dokumentide suhtes. See eeldus ei välista siiski huvitatud isikute õigust tõendada, et dokument, mille avaldamist taotletakse, ei kuulu selle eelduse alla või et dokumendi avaldamiseks esineb ülekaalukas üldine huvi määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 alusel.

Lisaks sellele vaidlustas hageja kohtuasjas, mis oli aluseks 15. detsembri 2011. aasta otsusele kohtuasjas T-437/08: *CDC Hydrogene Peroxide vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), komisjoni otsuse, millega keelduti tal võimaldamast tutvuda sellise menetluse toimiku sisukorraga, mis puudutas üheksa ettevõtja osalemist kartellis vesinikperoksiidi turul. Komisjon põhjendas oma keeldumist, tuginedes nimelt vajadusele kaitsta oma poliitikat keelatud kokkulepete valdkonnas ja eriti oma leebusprogrammi. Üldkohus tühistas komisjoni otsuse, kuna komisjon ei olnud tõendanud, et asjaomase dokumendi avalikustamine võib konkreetset ja tegelikult mõjutada kaitstud huve.

Üldkohus otsustas ärihuvide kaitsega seotud erandi kohta, et kartellis osalenud ettevõtja huvi vältida kahju hüvitamise hagisid ei saa pidada ärihuviks ja igal juhul ei ole see huvi, mida tuleb kaitsta, arvestades muu hulgas iga isiku õigust nõuda kahju hüvitamist, mis on talle tekitatud tegevusega, millega võidi piirata või kahjustada vaba konkurentsi.

Komisjoni uurimise eesmärgi kaitse erandi kohta otsustas Üldkohus, et uurimist konkreetsetes asjades tuleb pidada lõpetatuks lõpliku otsuse vastuvõtmisega, sõltumata selle otsuse võimalikust hilisemast tühistamisest kohtu poolt, sest just sel ajal peab asjassepuutuv institutsioon ise menetlust lõpule viiduks. Üldkohus ei nõustunud lisaks komisjoni argumendiga, mille kohaselt uurimise eesmärgi mõistel põhinev erand ei sõltu ühestki konkreetsest menetlusest ning sellele võib viidata üldiselt, et keelduda mis tahes sellise dokumendi avalikustamisest, mis võib kahjustada komisjoni poliitikat keelatud kokkulepete valdkonnas ja eriti tema leebusprogrammi. Uurimise mõiste nii lai tõlgendus ei ole kooskõlas põhimõttega, mille kohaselt tuleb määruse nr 1049/2001 artiklis 4 kehtestatud erandeid tõlgendada ja kohaldada kitsalt. Üldkohus rõhutas, et määrus nr 1049/2001 ei luba eeldada, et liidu konkurentsipoliitikat tuleks selle määruse kohaldamisel kohelda erinevalt liidu muudest poliitikatest, nii et ei ole mingit põhjust mõistet uurimise eesmärgid tõlgendada konkurentsipoliitika raames erinevalt kui liidu muude poliitikate raames. Üldkohus tuletas lõpetuseks meelde, et leebus- ja koostööprogrammid ei ole liidu konkurentsioiguse normide järgimise tagamise ainsad vahendid. Seega aitab kahju hüvitamise vaidluste lahendamine siseriiklikes kohtutes samuti märkimisväärselt kaasa tõhusa konkurentsi säilitamisele EL-s.

5. Tuginemine liikmesriigi kui akti vastuvõtjaga seotud eranditele

13. jaanuari 2011. aasta otsus kohtuasjas T-362/08: *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) käsitleb küsimust liidu kohtu kontrollist erandliku aluse kohaldamise suhtes, millele liikmesriik tugineb määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 5 raames. See säte lubab liikmesriigil taotleda, et institutsioon ei avaldaks kõnealusest

liikmesriigist pärit dokumenti, mille kohta on esitatud dokumendiga tutvumise taotlus, ilma tema eelneva nõusolekuta²⁰.

Üldkohus täpsustas, et juhul kui institutsiooni otsus liikmesriigist pärinevale dokumendile juurdepääsu keelamise kohta ühelt poolt ning määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 5 alusel liikmesriigi esitatud taotlus teiselt poolt on vastavuses, on tegemist sellise kontrolliga, mida liidu kohus on pädev teostama hageja nõudel, kelle suhtes tehti institutsiooni otsus taotletud dokumendile juurdepääsu keelamise kohta, kui see keeldumine võib olla õigustatud määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõigetes 1–3 loetletud erandlikel alustel ja kui see keeldumine tuleneb institutsiooni enda või asjaomase liikmesriigi vastavast hinnangust. Sellest tuleneb, et määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 5 kohaldamise asjaolu tõttu ei ole liidu kohtu kontroll piiratud *prima facie* kontrolliga. Selle sätte kohaldamine ei takista seega täieliku kontrolli teostamist komisjoni poolt vastuvõetud juurdepääsu keelamise otsuse üle, mis peab eelkõige täitma põhjendamiskohustust ning mis tugineb asjaomase liikmesriigi sisulisele hinnangule määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõigetes 1–3 ette nähtud erandite kohaldamise kohta. Liikmesriigil on määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 5 kohaldamise raames siiski ulatuslik kaalutlusruum selle kindlakstegemiseks, kas määruse artikli 4 lõike 1 punktiga a hõlmatud valdkonda kuuluvate dokumentide avalikustamine võib avalikku huvi kahjustada. Nimelt võib selle küsimuse hindamine, kas dokumendi avalikustamine kahjustab selliste erandlike alustega kaitstud huve, kuuluda liikmesriigi poliitiliste kohustuste hulka. Sellisel juhul peab liikmesriigil institutsiooniga sarnaselt olema ulatuslik kaalutlusruum. Seetõttu peab Üldkohtu kontroll piirduma menetlust ja põhjendamist puudutavatest normidest kinnipidamise, asjaolude sisulise õigsuse, ilmsete hindamisvigade puudumise ja võimu kuritarvitamise puudumise kindlakstegemisega.

Ühine välis- ja julgeolekupoliitika. Piiravad meetmed

Piiravaid meetmeid käsitleva kohtupraktika maht ulatus 2011. aastal sellise tasemeni, milleni ei ole varem kunagi jõutud; selles valdkonnas esitati 90 kohtuasja. Üldkohtu otsustele oli iseloomulik, et nad võeti vastu kiiresti ning et neis kinnitati selliste meetmete põhjendamise kohustusega seotud nõudeid.

Üldkohtule esitati kohtuasjas *Bamba vs. nõukogu* (8. juuni 2011. aasta otsus kohtuasjas T-86/11, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) – mis lahendati kiirendatud menetluses, laiendatud kohtukoosseisus ja vähem kui neli kuud pärast hagiavalduse esitamist – küsimus piiravate meetmete seaduslikkusest, mis kehtestati Côte d'Ivoire'i endise presidendi Laurent Gbagbo teise naise Nadiany Bamba vastu. Need meetmed võeti vastu 2010. aasta sügisel Côte d'Ivoire'is toimunud presidendivalimiste kontekstis, mille tulemusena Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO) kinnitas presidendivalimiste võitjaks Alassane Ouattara. Euroopa Liit tunnustas samuti Alassane Ouattara võitu ja kutsus Côte d'Ivoire'i tsiviil- ja sõjalisi juhte üles alluma demokraatlikult valitud presidendi võimule, kinnitades oma plaani võtta kasutusele suunatud sanktsioonid kõigi vastu, kes takistavad jätkuvalt Côte d'Ivoire'i elanike suveräänselt väljendatud soovi austamist.

Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et kohtuliku kontrolli tõhusus tähendab, et liidu ametivõimud on kohustatud kehtestatud piiravate meetmete põhjendustest võimaluse korral teatama

²⁰ Üsna sarnast probleemi käsitleti 24. mai 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-250/08: *Batchelor vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Üldkohus tuletas seal meelde, et määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 3 teises lõigus ette nähtud erand puudutab menetluse käigus koostatud teatud tüüpi dokumente, mille avalikustamine isegi pärast selle menetluse lõppemist võib kahjustada asjassepuutuva institutsiooni otsustusmenetlust. Need dokumendid peavad sisaldama „sisekasutuseks esitatud arvamusi osana asjaomase institutsiooni sisearuuteludest ja eelkonsultatsioonidest“. Sellesse kategooriasse ei kuulu institutsioonivälise isiku või üksuse poolt institutsioonile arvamuste vahetamiseks saadetud dokumendid.

nende vastuvõtmise ajal või vähemalt nii kiiresti kui võimalik pärast seda, et võimaldada nende adressaatidel tähtaja jooksul oma kaebeõigust teostada. Kui asjassepuutuval isikul puudub õigus olla ära kuulatud enne selliste esialgsete meetmete vastuvõtmist, on põhjendamiskohustuse täitmine seda olulisem, sest see on ainus tagatis, mis võimaldab asjassepuutuval isikul kasutada tõhusalt tema käsutuses olevat kaebeõigust nimetatud meetme seaduslikkuse vaidlustamiseks. Põhimõtteliselt peavad selliseid meetmeid kehtestava nõukogu otsuse põhjendused käsitlema mitte ainult selle akti kohaldamise õiguslikke tingimusi, vaid ka spetsiifilisi ja konkreetseid põhjuseid, miks nõukogu leiab oma kaalutlusõigust kohaldades, et puudutatud isiku suhtes tuleb sellist meedet kohaldada. Kuna nõukogul on ulatuslik kaalutlusõigus nende asjaolude hindamisel, mida tuleb arvestada rahaliste vahendite külmutamise meetme võtmisel või jätkuval kohaldamisel, siis ei saa nõukogult nõuda, et ta märgiks täpsemalt, kuidas hageja rahaliste vahendite külmutamine aitab konkreetset kaasa võitlusele rahuprotsessi ja rahvusliku leppimise takistamise vastu, või et ta esitaks tõendeid selle kohta, et huvitatud isik võiks neid rahalisi vahendeid kasutada tulevikus sellise takistuse loomiseks.

Üldkohus sedastas kõnealuses asjas, et nõukogu märkis ära üksnes ebaselged ja üldised kaalutlused, millega põhjendati Nadiany Bamba kandmist vaidlustatud loetelusse. Eriti viide sellele, et ta on rühmituse Cyclone juht, ajalehe *Le temps* toimetaja, ei kujuta endast asjaolu, mis vaidlustatud õigusaktide tema suhtes kohaldamist piisavalt ja konkreetset põhjendaks. Selline viide ei võimalda konkreetsete andmete puudumisel mõista, millega hageja takistas rahuprotsessi ja leppimist ning kutsus avalikkust üles vihkamisele ja vägivallale ning osales valeinformatsiooni edastamise kampanias 2010. aasta presidendivalimiste kohta.

Üldkohus otsustas neil asjaoludel, et vaidlustatud õigusaktide põhjendused ei võimaldanud Nadiany Bambal nende õiguspärasust Üldkohtus vaidlustada. Üldkohus täpsustas, et see ei võimalda tal kontrollida vaidlustatud õigusaktide põhjendatust, mistõttu ta tühistas vaidlustatud õigusaktid, kuid säilitas nende mõju kuni Euroopa Kohtusse edasikaebamise tähtaja – kaks kuud ja 10 päeva kohtuotsuse teatavakstegemisest – möödumiseni või apellatsioonkaebuse esitamise korral kuni selle rahuldumata jätmiseni, kohaldades ELTL artiklit 280 ja ELTL artikli 264 teist lõiku.

Tuumarelvade leviku vastase võitluse raames tühistas Üldkohus 7. detsembri 2011. aasta otsusega kohtuasjas T-562/10: *HTTS vs. nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, tehtud tagaseljamenetluses) piiravaid meetmeid kehtestava määruse hagejat puudutavas osas, märkides, et nõukogu esitatud põhjendused on esmapilgul vastuolulised ega ole selge, kas hageja nimi kanti loetellu seetõttu, et varasemas määruses esitatud asjaolud, s.o sidemed hageja ja äriühingu HD SL vahel, ei olnud muutunud, või uute asjaolude tõttu, s.o otseste sidemete tõttu hageja ja äriühingu IRIS L vahel. Igatahes ei võimaldanud määrus ega nõukogu kiri, milles ta vastas hageja esitatud uuesti läbivaatamise taotlusele, kontrollida põhjusi, mille tõttu nõukogu leidis, et hageja esitatud asjaolud, mis puudutasid tema tegevuse olemust ja tema sõltumatust HD SL-st ja IRIS L-st, ei anna alust tema suhtes võetud piiravate meetmetega seotud nõukogu seisukoha muutmiseks. Samuti ei täpsustanud nõukogu selle kontrolli olemust, mis IRIS L-i väidetavalt on hageja üle või tegevuse üle, mida viimane IRIS L nimel läbi viib. Üldkohus tühistas vaidlustatud määruse põhjendamiskohustuse rikkumise tõttu osas, milles see puudutab hagejat. Selleks et mitte kahjustada tõsiselt ja pöördumatult nende piirangute tõhusust, mida vaidlustatud määrus kehtestab, ja takistamaks hagejal astuda samme hilisemate piiravate meetmete mõju vältimiseks, otsustas Üldkohus säilitada määruse mõju ajavahemiku jooksul, mis ei ole pikem kui kaks kuud alates kohtuotsuse kuulutamisest.

Keskkond. Kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem

Kohtuasjas *Läti vs. komisjon* (22. märtsi 2011. aasta otsus kohtuasjas T-369/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) oli vaidluse all komisjoni otsus, mis tunnistas ühe aspekti

kavandatud muudatusest Läti Vabariigi riiklikus jaotuskavas ajavahemiku 2008–2012 kohta vastuolus olevaks kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemiga, mille nägi ette direktiiv 2003/87/EÜ²¹. Muudetud jaotuskava esitas Läti Vabariik pärast esimest komisjoni otsust, milles komisjon tunnistas ühe aspekti esialgses jaotuskavas direktiiviga 2003/87 vastuolus olevaks ning seadis jaotuskavale vastuväidete esitamata jätmise tingimuseks jaotuskava muutmise saastekvootide üldkoguse vähendamiseks. Otsus muudetud jaotuskava kohta võeti aga vastu pärast seda, kui oli möödunud tähtaeg, mis on ette nähtud direktiivi 2003/87 artikli 9 lõikes 3, milles sätestatu kohaselt võib komisjon kolme kuu jooksul pärast seda, kui liikmesriik on jaotuskava esitanud, kava või selle mõne aspekti tagasi lükata põhjusel, et see ei vasta direktiivi III lisas loetletud kriteeriumidele.

Kontrollides seda, kas komisjonil oli õigus võtta vaidlustatud otsus vastu pärast nimetatud tähtaja möödumist, märkis Üldkohus, et kui komisjon loobub selle õiguse kasutamisest kolme kuu jooksul pärast liikmesriigi jaotuskava esitamist, võib liikmesriik põhimõtteliselt jaotuskava rakendada, ilma et selleks oleks vajalik komisjoni heakskiit. Niisiis ei pea jaotuskava uurimismenetlus tingimata lõppema ametliku otsusega. Kuid Üldkohus toonitab, et komisjon võib kasutada oma otsustusõigust, kui liikmesriik ei muuda jaotuskava või keeldub seda muutmast enne kolmekuulise tähtaja lõppu, vaatamata esitatud vastuväidetele. Komisjonipoolse tagasilükkamise otsuse puudumisel muutub esitatud jaotuskava lõplikuks ja selle suhtes kehtib õiguspärasuse eeldus, mis võimaldab liikmesriigil kava rakendada.

Muudatuste kohta, mis – nagu kõnesolevas asjas – tehakse uurimismenetlusele järgnevas faasis, märkis Üldkohus, et muudatuste eesmärk on just nimelt lükata ümber vastuväited, mida komisjon esialgu väljendas. Järelikult on nende muudatuste komisjonipoolne heakskiit vaid loomulik jätk vastuväidetele, mida ta esialgu väljendas, mitte loa andmise üldpädevuse väljendus. Pealegi ei pea komisjon langetama jaotuskavasse tehtud muudatuste omapoolse heakskiidu kohta ametlikku otsust.

Lisaks sellele märkis Üldkohus, et direktiivi 2003/87 artikli 9 lõike 3 alusel algatatud menetluse eesmärk on anda liikmesriikidele õiguslik kindlus ning eelkõige võimaldada neil saada lühikese tähtaja jooksul kindlus selles, kuidas nad võivad saastekvootide eraldada ning oma jaotuskaval põhinevat kvootidega kauplemise süsteemi vastava ajavahemiku jooksul juhtida. On olemas õigustatud huvi, et jaotuskava suhtes ei esineks kogu selle kehtivusaja jooksul ohtu, et komisjon võiks selle vaidlustada. Need kaalutlused peavad paika kõikide jaotuskavade suhtes, sõltumata sellest, kas tegemist on algselt esitatud versiooniga või muudetud versiooniga, mis esitati hiljem, ning veelgi enam siis, kui sellele kontrollile on juba eelnenud esialgse jaotuskava kontrollimise esimene faas.

Järelikult hõlmab mõiste „esitamine” direktiivi 2003/87 artikli 9 lõike 3 tähenduses nii jaotuskava erinevate versioonide esialgset kui ka järgnevat esitamist, mistõttu hakkab igast esitamisest kulgema uus kolmekuuline tähtaeg. Üldkohus tühistas vaidlustatud otsuse, kuna see oli tehtud pärast seda, kui oli möödunud nimetatud tähtaeg, mille lõppedes oli muudetud jaotuskava muutunud lõplikuks.

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, lk 32; ELT eriväljaanne 15/07, lk 631), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. oktoobri 2004. aasta direktiiviga 2004/101/EÜ (ELT L 338, lk 18).

Rahvatervis

Kohtuasjas *Prantsusmaa vs. komisjon* (9. septembri 2011. aasta otsus kohtuasjas T-257/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) taotles hageja määrust (EÜ) nr 999/2001²² muutnud komisjoni määruse tühistamist osas, milles lubati seire- ja likvideerimismeetmeid, mis on lammaste ja kitsede osas varasemast vähem piiravad. Üldkohus täpsustas sellega seoses, et vastuvõetamatuks loetava riskitaseme kindlaksmääramine on nende institutsioonide ülesanne, kes vastutavad ühiskonnale sobiva kaitsetaseme kehtestamise poliitilise valiku eest. Need institutsioonid peavad kindlaks määrama inimeste tervisele kahjuliku mõju tõenäosuse kriitilise läve ja võimaliku mõju raskusastme, mis nende arvates ei ole ühiskonna jaoks enam vastuvõetav ning mille ületamise korral on inimeste tervise kaitse huvides vaja kasutada ennetavaid meetmeid, olenemata jätkuvalt teaduslikust ebakindlusest. Ühiskonna jaoks vastuvõetamatu riskitaseme kindlaksmääramisel on institutsioonidel kohustus tagada kõrgetasemeline kaitse, kuid institutsioonid ei või kasutada pelgalt hüpoteetilist lähenemist riskile ja suunata oma otsused „nullriski” tasemele. Veel märkis Üldkohus, et riskijuhtimine kujutab endast kõiki toiminguid, mida riskiga silmitsi olev institutsioon teeb, et viia see ühiskonna jaoks vastuvõetavale tasemele, arvestades tema kohustust tagada rahvatervise, julgeoleku ja keskkonna kaitse kõrge tase.

Lisaks sellele toonitas Üldkohus, et pädev asutus peab ajutised meetmed mõistliku aja jooksul üle vaatama, sest kui uued asjaolud muudavad riski tajumist või näitavad, et riski võib vältida olemasolevatest vähem piiravate meetmetega, peavad institutsioonid hoolitsema õigusnormide uutele andmetele kohandamise eest. Uued teaduslikud teadmised või avastused, kui need õigustavad ennetava meetme leevendamist, muudavad ametiasutuste kohustuse – säilitada pidevalt inimeste tervise kaitse kõrget taset – konkreetset sisu. Kui uued asjaolud muudavad esialgset riskide hinnangut, siis tuleb vähem piiravate ennetavate meetmete vastuvõtmise õiguspärasust hinnata nende uute asjaolude alusel, mitte aga nende asjaolude alusel, mis määrasid ära riskide hindamise esialgsete ennetavate meetmete võtmise raames. Alles siis, kui see uus riskitase ületab ühiskonna jaoks vastuvõetava taseme, peab kohus tuvastama ettevaatuspõhimõtte rikkumise.

Teleringhääling

Kohtuasjades *FIFA vs. komisjon* (17. veebruari 2011. aasta otsus kohtuasjas T-385/07, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) ja *UEFA vs. komisjon* (17. veebruari 2011. aasta otsus kohtuasjas T-55/08, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, edasi kaevatud) esitasid ülemaailmne jalgpalli täitevorgan ja Euroopa jalgpalli juhtiv organisatsioon Üldkohtule tühistamishagi komisjoni otsuste peale, millega tunnistati liidu õigusega kooskõlas olevaks Belgia Kuningriigi ning Suurbritannia ja Põhja-liri Ühendkuningriigi koostatud loendid sündmustest, mis on ühiskonna jaoks väga tähtsad direktiivi 89/552/EMÜ²³ artikli 3a lõike 1 tähenduses. Belgias on sellesse loendisse kantud muu hulgas kõik maailmameistrivõistluste finaalturniiri mängud ja Ühendkuningriigis kõik Euroopa jalgpallimeistrivõistluste finaalturniiri mängud. Loenditest teatati komisjonile kooskõlas direktiiviga 89/552, mis lubab liikmesriikidel keelata ainuõiguste alusel toimuvad teleülekanded sündmustest, mida nad peavad oma ühiskonna jaoks väga tähtsaks, juhul kui sellise ülekandmise tõttu ei ole olulisel osal elanikkonnast võimalik jälgida neid sündmusi tasuta televisioonis.

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 999/2001, millega sätestatakse teatavate transmissiivsete spongiossete entsefalopaatiate vältimise, kontrolli ja likvideerimise eeskirjad (EÜT L 147, lk 1; ELT eriväljaanne 03/32, lk 289).

²³ Nõukogu 3. oktoobri 1989. aasta direktiiv 89/552/EMÜ teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 298, lk 23; ELT eriväljaanne 06/01, lk 224).

Üldkohus märkis kõigepealt, et viitamine jalgpalli maailma- ja Euroopa meistrivõistlustele direktiivi 97/36/EÜ²⁴ põhjenduses 18 tähendab seda, et kui liikmesriik kannab nende võistluste mängud enda koostatud loendisse, siis ei pea ta komisjonile esitatavas teates ära tooma konkreetset põhjendust selle kohta, mille poolest see sündmus on ühiskonna jaoks väga oluline. Samas võib komisjoni võimaliku järelduse, et maailma- ja Euroopa meistrivõistluste tervikuna kandmine liikmesriigi ühiskonnaks jaoks väga tähtsate sündmuste loendisse on kokkusobiv liidu õigusega põhjusel, et neid võistlusi võib nende omaduste tõttu käsitada üheainsa sündmusena, seada kahtluse alla konkreetsete asjaolude põhjal. Eelkõige tuleb hagejatel tõendada, et maailmameistrivõistluste tavamängudel (st muud mängud kui poolfinaalid, finaali, vastava riigi rahvusvõistkondade mängud) ning Euroopa meistrivõistluste tavamängudel (st muud mängud kui avamäng ja finaali) ei ole selle riigi ühiskonnaks jaoks sellist tähtsust.

Selles kontekstis täpsustas Üldkohus, et tippmängud ja rahvusmeeskonna mängud on liikmesriigi elanikkonnale väga tähtsad ning seetõttu võib need kanda riigi loendisse sündmustest, mida elanikkond peab saama jälgida tasuta televisioonis. Maailma- ja Euroopa meistrivõistluste muude mängudega seoses märkis Üldkohus, et neid võistlusi võib pidada üheksainsaks sündmuseks, mitte mängudeks jagunevaks üksikute sündmuste kogumiks. Ta täpsustas, et muud mängud kui tippmängud ja rahvusmeeskonna mängud võivad mõjutada rahvusmeeskonna osalemist tippmängudes, mistõttu võib elanikkonnal olla kõrgendatud huvi neid jälgida. Üldkohus täheldas, et seda, millised mängud on edasise võistluse jaoks tõepoolest otsustavad või millised mängud mõjutavad rahvusmeeskonna tulemust, ei saa varem, riigi loendite koostamise või ülekandmise ainuõiguste omandamise ajal kindlaks määrata. Sel põhjusel leidis Üldkohus, et asjaolu, et teatavad tavamängud võivad mõjutada tippmängudes osalemist, võib õigustada liikmesriigi otsust pidada kõiki nende võistluste mängu ühiskonnaks jaoks väga tähtsateks sündmusteks. Lisaks sellele tõdes Üldkohus ühtlustamise puudumist selles osas, milliseid sündmusi võib liikmesriik pidada oma ühiskonnaks jaoks väga tähtsaks, ning märkis, et viimaste võistluste tavamängude vaatajaarvud näitavad, et neid mängu on jälginud arvukalt televaatajaid, kellest suur osa tavaliselt jalgpallist ei huvitu.

Lõpetuseks märkis Üldkohus, et kuigi maailma- ja Euroopa meistrivõistluste kvalifitseerimine ühiskonnaks jaoks väga tähtsaks sündmuseks võib mõjutada hinda, mille FIFA ja UEFA saavad nende võistluste ülekandmise õiguste loovutamise eest, ei mõjuta see nende õiguste kaubanduslikku väärtust, sest see ei kohusta neid organisatsioone loovutama õigusi mis tahes tingimustel. Kuigi niisugune kvalifitseerimine piirab teenuste osutamise vabadust ja asutamisvabadust, on see piirang õigustatud, kui selle eesmärk on kaitsta teabe saamise õigust ning tagada üldsusele laialdane juurdepääs ühiskonnaks jaoks väga tähtsate sündmuste teleülekannetele.

Hanked. Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile

20. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-461/08: *Evropaïki Dynamiki vs. Euroopa Investeermispang* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) kinnitas Üldkohus kõigepealt oma pädevust vaadata läbi hagi, mille on esitanud hankemenetlusest kõrvaldatud pakkuja Euroopa Investeermispanga (EIP) halduskomitee otsuse peale sõlmida infotehnoloogiateenuste hankeleping, ning tühistas nimetatud otsuse eelkõige põhjusel, et hankemenetlus ei vastanud täieliku õiguskaitse nõuetele. Esiteks ei tehtud vaidlustatud otsust tegelikult hagejale teatavaks, ta sai sellest teada alles pärast seda, kui kõnealune otsus oli põhimõtteliselt kaotanud oma mõju, sest leping oli allkirjastatud ja jõustunud. Seega oleks antud juhul pidanud hagejal olema võimalus esitada hankelepingu sõlmimise otsuse täitmise peatamise taotlus enne lepingu allkirjastamist ja jõustumist, et ta oleks

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 1997. aasta direktiiv 97/36/EÜ, millega muudetakse direktiivi [89/552] (EÜT L 202, lk 60; ELT eriväljaanne 06/02, lk 321).

saanud tõhusalt kaitsta oma õigusi põhiküsimuses esitatud hagi raames, millega taotletakse hankemenetluse erapooletuse kontrollimist ning tema võimaluste kaitset sõlmida EIP-ga hankeleping sellise menetluse lõpul.

Teiseks ei põhjendanud EIP piisavalt hankelepingu sõlmimise otsust hagejale, enne kui too esitas oma hagi põhiküsimuses, mis puudutas eelkõige kõnealuse otsuse tühistamist. Hankemenetluse raames tuleb kõrvaldatud pakkuja õigust kasutada mõne teise pakkujaga hankelepingu sõlmimise otsuse vastu tõhusat õiguskaitsevahendit ning ka sellele õigusele vastavat hankija kohustust teha sellele pakkujale tema taotlusel teatavaks oma otsuse põhjendused pidada kohtupraktika mõttes olulisteks menetlusnormideks, kuna need määravad hankelepingu sõlmimise otsuse ettevalmistamisel kindlaks tagatised, mis võimaldavad tõhusalt kontrollida, et hankemenetluses jõuti otsuseni erapooletult.

II. Kahju hüvitamise vaidlused

8. novembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-88/09: *Idromacchine jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) käsitles Üldkohus ühenduse lepinguvälise vastutuse tekkimise küsimust juhul, kui institutsioon rikub ametisaladuse pidamise kohustust seeläbi, et avaldab hageja kohta teavet Euroopa Liidu Teatajas.

Üldkohus märgib seoses komisjoni riigiabiotsuses teabe avaldamisega, et konfidentsiaalseks tuleb pidada teavet selle kohta, et ettevõtja – kes ei ole kõne all oleva abi saaja – ei ole võimeline oma lepingupartnerile tarnima kehtivatele eeskirjadele ja lepingutingimustele vastavaid tooteid, kui liikmesriik on selle teabe komisjonile edastanud ainuüksi kõnealuse abi üle järelevalve teostamise haldusmenetluse huvides ning teave on seotud ettevõtjatevaheliste ärisuhetega. Niisugune teave näitab ettevõtjat negatiivses valguses ning võib seetõttu teda oluliselt kahjustada. Kui teabe avalikustamine võib kahjustada ettevõtja kuvandit ja mainet, siis väärib tema huvi objektiivset kaitset, et seda teavet ei avalikustataks.

Üldkohus täpsustas, et teabe konfidentsiaalsuse hindamisel tuleb omavahel tasakaalu viia õigus- tatud erahuvi, et teavet ei avalikustataks, ning üldine huvi, mis nõuab, et liidu institutsioonide tegevus oleks nii avalik kui võimalik. Teabe avalikustamist hinnati antud juhul ebaproportsionaalseks võrreldes komisjoni otsuse eesmärgiga, kuna oleks olnud piisav, kui lepinguliste kohustuste rikkumisele oleks viidatud väga üldises sõnastuses või vajaduse korral täpsemas sõnastuses, ilma et kummalgi juhul oleks olnud vaja viidata tarnijale nimeliselt.

Üldkohus märkis, et komisjonil ei ole laiaulatuslikku kaalutusõigust küsimuses, kas konkreetsel juhul on põhjust kõrvale kalduda konfidentsiaalsuse nõudest, ning asus seisukohale, et ettevõtja ja mainet kahjustava konfidentsiaalse teabe avalikustamine tähendab EÜ artiklis 287 ette nähtud ametisaladuse pidamise kohustuse rikkumist ja sellest piisab, et tuvastada piisavalt selge rikkumise olemasolu. Komisjonilt mõisteti välja hüvitis summas 20 000 eurot hageja kuvandi ja maine kahjustamise eest.

23. novembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-341/07: *Sison vs. nõukogu* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, tehtud laiendatud kojas) täpsustas Üldkohus liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimusi eelkõige seoses isikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumisega, juhul kui Üldkohus on kahju tekitanud õigusvastase otsuse tühistanud põhjusel, et siseriiklikud otsused, millest nõukogu lähtus hageja rahaliste vahendite külmutamisel, ei puudutanud terroriakti uurimise algatamist või terroriakti eest vastutusele võtmist ega sellises aktis süüdimõistmist, mis on vastuolus liidu õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Üldkohus meenutas sellega seoses, et kahju hüvitamise hagi ei ole mõeldud tagama mis tahes õigusvastasusega tekitatud kahju hüvitamist. Liidu vastutuse võib kaasa tuua üksnes niisuguse õigusnormi piisavalt selge rikkumine, mis annab õigusi eraõiguslikule isikule. Otsustav kriteerium, mis võimaldab tuvastada, et see nõue on täidetud, on see, kui asjaomane institutsioon on ilmselgelt ja raskelt eiranud oma kaalutusõiguse piire. Kuigi tegemist on otsustava kriteeriumiga, ei ole institutsiooni kaalutusõiguse ulatuse kriteerium ainus kriteerium. Lepinguvälise vastutuse süsteem võtab veel arvesse eelkõige lahendatavate olukordade keerukust ja probleeme õigusaktide kohaldamisel või tõlgendamisel.

Üldkohus märkis, et nõukogul puudub igasugune kaalutusõigus, kui ta hindab, kas esinevad faktilised ja õiguslikud asjaolud, millest võib sõltuda rahaliste vahendite külmutamise meetme kohaldamine, kuid ta pidas liidu õiguse tõlgendamist ja kohaldamist selles asjas eriti keeruliseks. Ta tõdes, et asjassepuutuvate sätete sõnastus on eriliselt segadust tekitav, mida näitab Üldkohtu ulatuslik selleteemaline kohtupraktika. Aastatepikkusesse perioodi jääva kümnekonna kohtuasja analüüsimise põhjal on Üldkohus järk-järgult välja kujundanud mõistliku ja seostatud raamistiku nende sätete tõlgendamiseks. Alles kohtuotsuses, millega tühistati kahju tekitanud otsus, asus Üldkohus seisukohale, et selleks et nõukogu saaks siseriiklikule otsusele õiguspäraselt viidata, peab see olema tehtud siseriiklikus menetluses, mille vahetu ja peamine eesmärk on asjassepuutuva isiku suhtes ennetava või karistava meetme võtmine terrorismivastase võitluse raames. Lisaks täheldas Üldkohus juhtumi lahendamiseks vajalike õiguslike ja faktiliste hinnangute keerukust. Lõpetuseks rõhutas ta, et teguritel, mida tuleb samuti arvesse võtta, on üldise huvi eesmärgi – võitlus rahvusvahelist rahu ja julgeolekut ähvardavate ohtude vastu – saavutamisel otsustav tähtsus ning selle eesmärgi „kõikide vahenditega” saavutamine paneb ÜRO Julgeolekunõukogu tungival nõudmisel asjassepuutuvatele liidu institutsioonidele erilised piirangud.

Üldkohus otsustas selles asjas, et kohaldatavate õigusnormide rikkumine nõukogu poolt, isegi kui see on selgelt tõendatud, on selgitatav eriliste piirangute ja vastutusega, mis sellel institutsioonil lasuvad, ning kujutab endast rikkumist, mida tavapäraselt ettevaatlik ja hoolas haldusorgan oleks analoogilises olukorras võinud toime panna, ning seega ei saa tuvastada piisavalt selget rikkumist, mis annaks õiguse kahju hüvitamisele.

III. Apellatsioonkaebused

2011. aastal esitati Avaliku Teenistuse Kohtu lahendite peale 44 apellatsioonkaebust ning Üldkohtu apellatsioonikoda lahendas 29 kohtuasja. Neist neljale tasub pöörata erilist tähelepanu.

12. juuli 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-80/09 P: *komisjon vs. Q* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) toonitas Üldkohus, et üksnes õigusvastasuse tuvastamisest piisab selleks, et saaks lugeda täidetuks esimese kolmest tingimusest, mis on nõutavad ühenduse vastutuse tekkeks tema ametnikele ja endistele ametnikele Euroopa avaliku teenistuse õiguse rikkumisega põhjustatud kahju eest, ilma et oleks vaja tuvastada üksikisikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selget rikkumist.²⁵ Lisaks märkis Üldkohus, et ametniku poolt Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade artikli 24 teise lõigu alusel esitatud kahju hüvitamise hagi on vastuvõetav, kui eelnevalt on ammen-datud siseriiklikud õiguskaitsevahendid, mis peaksid tagama asjaomastele üksikisikutele tõhusa kaitse ning võiksid anda tulemuseks väidetava kahju hüvitamise. Nimetatud sättes kehtestatud

²⁵ Kinnitades sellega 16. detsembri 2010. aasta otsust kohtuasjas T-143/09 P: *komisjon vs. Petrilli* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata), mille kohta esitati uuesti läbivaatamise ettepanek, kuid mis lõpetati Euroopa Koh-tu 8. veebruari 2011. aasta otsusega C-17/11 RX.

mittesüülise vastutuse erikord rajaneb administratsiooni kohustusel kaitsta ametnike ja teenistujate tervist ja turvalisust kolmandate isikute või teiste ametnike rünnakute või väärkohtlemise eest, mis võib avalduda eelkõige psühholoogilise ahistamise kujul personalieeskirjade artikli 12a lõike 3 tähenduses ning mille ohvriks nad oma ametiülesandeid täites võivad langeda. Üldkohus leidis, et Avaliku Teenistuse Kohus on rikkunud personalieeskirjade artikleid 90 ja 91 ning otsustanud *ultra petita*, mõistes komisjonilt välja hüvitise mittevaralise kahju eest, mis tulenes väärhaldusest, mille tulemusel hageja eraldati oma üksuse sees. Veel leidis Üldkohus, et Avaliku Teenistuse Kohus on rikkunud personalieeskirjade artikleid 90 ja 91 ning ületanud kohtuliku kontrolli piire, asudes sisuliselt ise administratsiooni kohale, kuna ta otsustas hageja esitatud psühholoogilise ahistamise etteheite üle.

14. detsembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-361/10 P: *komisjon vs. Pachitis* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja 14. detsembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-6/11 P: *komisjon vs. Vicente Carbajosa jt* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) – mis selles küsimuses kinnitasid Avaliku Teenistuse Kohtu otsust – leidis Üldkohus, et Euroopa Personalivaliku Amet (EPSO) ei ole pädev kindlaks määrama konkursi eelvaliku testide sisu. Üldkohus analüüsis personalieeskirjade III lisa alusel pädevuse jaotust EPSO ja konkursikomisjoni vahel ning jõudis järeldusele, et kuigi eelvaliku testide sisu kindlaksmääramise pädevust ei ole sõnaselgelt antud ei EPSO-le ega konkursikomisjonile, vastutas väljakujunenud kohtupraktika kohaselt enne EPSO asutamist eelvaliku testide toimumise eest üksnes konkursikomisjon. Üldkohus leidis, et kuna esiteks ei ole personalieeskirjades tehtud muudatust, mis annaks niisuguse pädevuse sõnaselgelt EPSO-le, ja teiseks on mainitud lisa artikliga 7 EPSO-le pandud ülesanded põhiliselt korralduslikud, siis ei ole EPSO pädev kindlaks määrama konkursi eelvaliku testide sisu. EPSO asutamise otsuse²⁶ ning selle ameti organisatsiooni ja tegevust käsitleva otsuse²⁷ kohta märkis Üldkohus, et need otsused on õigusnormide hierarhias madalamal kui personalieeskirjade sätted. Seaduslikkuse põhimõttest lähtuvalt tuleb seega juhul, kui nendes otsustes on väljendeid, mis võivad tekitada eksliku mulje, et EPSO on pädev kindlaks määrama eelvaliku testide sisu, tõlgendada neid nii, et need ei läheks vastuollu personalieeskirjadega.

21. septembri 2011. aasta otsuses kohtuasjas T-325/09 P: *Adjemian jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) märkis Üldkohus, et õiguste kuritarvitamise keelu põhimõte, mille kohaselt ei saa õigusnormidele tugineda neid kuritarvitades, kuulub õiguse üldpõhimõtete hulka. Sellest järeldub, et seadusandja ja teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutus on vastavalt EÜ artiklis 136 sõnastatud eesmärkidele – tagada töötajatele parandatud elamis- ja töötingimused ning piisav sotsiaalkaitse – kohustatud Euroopa ühenduste ja nende teenistujate suhteid reguleerivate normide vastuvõtmisel ja rakendamisel ära hoidma järjestikuste tähtajaliste teenistuslepingute kasutamisest tuleneda võivat õiguste kuritarvitamist. Veel märkis Üldkohus, et abiülesandeid sooritava lepingulise töötaja teenistuslepingu põhitunnus on selle ajaline piiratus, mis vastab niisuguse lepingu eesmärgile, milleks on tagada iseenesest ajutiste või alalise ametniku puudumisel ajutiste ülesannete täitmine vastavaks juhuks tööle võetud töötajate poolt. Järelikult ei saa teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutus kasutada kõnealust süsteemi selleks, et anda nendele töötajatele pika aja jooksul ülesandeid, mis vastavad „koosseisulisele ametikohale”, kuna nii ei kasutataks neid töötajaid tavapäraselt, mis tingiks pikendatud ebakindluse. Niisugune kasutus oleks nimelt vastuolus õiguste kuritarvitamise keelamise põhimõttega, mida kohaldatakse avalikus

²⁶ Euroopa Parlamendi, nõukogu, komisjoni, kohtu, kontrollikoja, Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Regioonide Komitee ja Euroopa ombudsmani 25. juuli 2002. aasta otsus 2002/620/EÜ Euroopa Ühenduste Personalivaliku Ameti asutamise kohta (EÜT L 197, lk 53; ELT eriväljaanne 01/04, lk 46).

²⁷ Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni peasekretäride ja Euroopa Kohtu kohtusekretäri ning kontrollikoja, Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Regioonide Komitee peasekretäride ja Euroopa ombudsmani esindaja 25. juuli 2002. aasta otsus 2002/621/EÜ Euroopa ühenduste personalivaliku ameti organisatsiooni ja tegevuse kohta (EÜT L 197, lk 56; ELT eriväljaanne 01/04, lk 48).

teenistuses järjestikuste tähtjaliste teenistuslepingute kasutamise suhtes teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutuse poolt. Siiski saaks selle kuritarvitamise lõpetada ja asjaomasele isikule tekitatud negatiivsed tagajärjed heastada, kui teenistusleping ümber kvalifitseeritaks, mille tulemusel muutuksid järjestikused tähtjalised teenistuslepingud tähtjatuks lepinguks.

IV. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused

Üldkohtu presidendile esitati sel aastal 44 ajutiste meetmete kohaldamise taotlust, mis näitab taotluste arvu väikest kasvu võrreldes 2010. aastaga (41 taotlust). Ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik lahendas 2011. aastal 52 kohtuasja võrreldes 38 kohtuasjaga 2010. aastal. Kaks täitmise peatamise taotlust, mis esitati seoses hagejatele määratud trahvidega konkurentsivastastes kokkulepetes osalemise eest, Üldkohtu president rahuldas, tehes 2. märtsi 2011. aasta määruse kohtuasjas T-392/09 R: *1. garantovaná vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata) ja 13. aprilli 2011. aasta määruse kohtuasjas T-393/10 R: *Westfälische Drahtindustrie jt vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata). Need kaks määrust andsid Üldkohtu presidendile võimaluse täpsustada kontsernidealast kohtupraktikat, mille tulemusel võeti kiireloomulises olukorras arvesse selle kontserni rahalisi vahendeid, kuhu kuulus ajutiste meetmete kohaldamist taotlenud ettevõtja.

Eespool viidatud kohtuasjas *1. garantovaná vs. komisjon* taotles hagejaks olev ettevõtja, kes on tegev finantsvaldkonnas, et ta vabastataks komisjoni määratud pangagarantii esitamise kohustusest kui tingimusest, et viivitamatult ei nõutaks sisse trahvi, mis oli talle määratud otsustava mõju avaldamise eest teise ettevõtja turunduspoliitikale, kes osales kartellikokkuleppes terase- ja gaasitööstuse kaltsiumkarbiidi ja magneesiumipõhiste reaktiivide sektoris. Üldkohtu president tõdes, et selles asjas esinevad erandlikud asjaolud, mis õigustavad pangagarantii esitamise kohustuse peatamist. Hageja oli lisaks *fumus boni iuris*-ele tõendanud, et tema ebakindel finantsolukord oli põhjuseks, miks paljud pangad keeldusid pangagarantiid andmast. Pealegi ei andnud komisjoni esitatud tõendid alust kahelda hageja kinnituses, et ta ei kuulu suuremasse kontserni ja et tal puudub enamusaktsionär. Hageja ei kuulunud ka võrgustikku, mille teistel liikmetel võinuks olla temaga ühised huvid. Hagejale ei saanud ka ette heita, et ta oleks oma käitumisega enda halva majandusolukorra ise põhjustanud. Seda, et lühikest aega enne trahvi määramist oli ta pikaajalistesse laenudesse investeerinud suurema osa oma allesjäänud varast ja muutnud niiviisi selle vara kasutamatuks, saab mõistlikult põhjendada tema tegevusega kapitaliinvestorina. Hagejalt ei saanud nõuda, et ta komisjoni algatatud haldusemenetluse ajaks külmutaks oma investeeringud ja katkestaks oma majandustegevuse. Asjas esinevaid huve vaagides asus Üldkohtu president seisukohale, et trahvi viivitamatu sundtäitmine ei kaitseks liidu finantshuve paremini, sest ei olnud tõenäoline, et komisjon oleks niiviisi trahvisumma kätte saanud. Seetõttu määras ta taotletud peatamise, seades siiski tingimuseks, et hageja ei või teatud varasid komisjoni eelneva loata üle anda, et ta maksab komisjonile reservi kantud summale vastava rahasumma ja et ta teavitab komisjoni regulaarselt oma varade ja investeeringute olukorrast.

Eespool viidatud kohtuasjas *Westfälische Drahtindustrie jt vs. komisjon* esitasid kolm terasesektoris tegutsevasse kontserni kuuluvat ettevõtjat, kellele oli määratud trahv pingestusteraseturu kartellis osalemise eest, pangagarantii esitamise kohustusest vabastamiseks ajutiste meetmete kohaldamise taotluse. Üldkohtu president meenutas sellega seoses, et pangagarantii esitamise kohustusest vabastatakse ainult juhul, kui taotleja tõendab, et tal on objektiivselt võimatu seda garantiid esitada või ohustaks selle esitamine ettevõtja olemasolu. Tuvastati, et hagejad püüdsid õigeaegselt, korduvalt ja tõsimeelselt saada pangagarantiid seoses neile määratud trahvidega, kuid nende püüdlused ebaõnnestusid, sest 14 panka, mille kliendid nad on ja kuhu nad korduvalt pöördusid, andsid neile pärast nende finantsolukorra põhjalikku sisulist analüüsi eitava vastuse. Üldkohtu president ei võtnud arvesse finantsvahendeid, mis kuulusid aktsionär ArcelorMittalile, kellel oli

ühokolmandikuline osalus ühes hagejaks olevas ettevõtjas. Üldkohtu president meenutas, et kontserne käsitlevat kohtupraktikat on laiendatud vähemusosalustele (30%) – olenevalt asjaomase ettevõtja kapitalistruktuurist –, kuid märkis, et ArcelorMittal ning kontsern, kuhu kuuluvad hagejad, on teraseturul omavahel konkurendid ja neil on erinevad strateegilised eesmärgid. Kõrvale jäeti komisjoni argument, et pankadel, kelle kliendid on hagejad ja kes on nende võlausaldajad, on endil huvi katta oma nõuded. Üldkohtu presidendi sõnutsi peaksid pangagarantii andmisest keeldunud krediidasutuse huvid olema allutatud komisjoni huvidele üksnes siis, kui kontserne käsitlev kohtupraktika oleks kohaldatav, kuid see ei olnud nii. Nimelt ei kuulunud 14 panka, kelle kliendid hagejad olid, hagejatega samasse kontserni. Nende ärisuhted selle kontserniga piirdusid krediidivaldkonnaga, võla- ja intressinõuete realiseerimisega. Selles osas ei olnud krediidasutuste ja hagejate strateegilised huvid objektiivselt identsed. Olles tuvastanud pangagarantii saamise võimatuse, hindas Üldkohtu president asjakohatuks komisjoni argumendid, millega komisjon püüdis majandus- ja finantsandmete põhjal tõendada, et pärast ajutiste meetmete kohaldamise taotluse rahuldamata jätmist oleks iga mõistlik pank valmis andma hagejatele pangagarantii.

Lisaks sellele jaatati *fumus boni iuris*'e esinemist seoses teise võimalusena esitatud trahvide vähendamise nõudega, mille aluseks oli eelkõige väide, et hagejate maksevõimetusega ei ole arvestatud. Üldkohtu president leidis, et antud asjas ei ole välistatud, et Üldkohus kasutab oma täielikku pädevust trahvide alal ja vähendab hagejatele määratud trahve. Seetõttu rahuldab Üldkohtu president täitmise peatamise taotluse, seades siiski tingimuse, et hagejad maksavad komisjonile summa, mis vastab nende moodustatud reservile, ja tasuvad igakuiseid makseid vastavalt esitatud kavale.

Ülejäänud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused jäeti kiireloomulisuse puudumise tõttu rahuldamata. Eelkõige tuleb ära märkida järgmised asjad.

Riigiabi valdkonnas tuleb menetluslike eripärade tõttu mainida „Hispaania söe” asju (17. veebruari 2011. aasta määrused kohtuasjades T-484/10 R: *Gas Natural Fenosa SDG vs. komisjon*, T-486/10 R: *Iberdrola vs. komisjon*, ning T-490/10 R: *Endesa ja Endesa Generación vs. komisjon*, kohutulahendite kogumikus ei avaldata). Need kohtuasjad said alguse Hispaania Kuningriigi otsusest kehtestada rahalise abi süsteem, et toetada elektrienergia tootmist omamaise kivisöe baasil. See abikava kohustas mitut elektrijaama hankima kodumaist kivisütt ja tootma sellest kindlas mahus elektrit, mille eest nad said riigilt kompensatsiooni omamaise kivisöe ostmisest tingitud täiendavate tootmiskulude katmiseks. Kuna komisjon oli selle abisüsteemi heaks kiitnud, esitasid kolm hagejaks olevat ettevõtjat selle heakskiitmisotsuse peale tühistamishagi ning esitasid ka täitmise peatamise taotluse. Võttes arvesse peatset Hispaania pädeva asutuse otsust, millega kohustatakse hagejaid hankima kolme päeva jooksul teatav kogus omamaist kivisütt, tegi Üldkohtu president kodukorra artikli 105 lõike 2 alusel, st ilma vastaspoolt ära kuulamata, 3. novembril 2010 määruse vaidlustatud otsuse täitmise peatamiseks kuni ajutiste meetmete kohaldamise menetluste lõpetamise määruste tegemiseni. Kuna Hispaania Kuningriik palus ajutise peatamise tühistada ja hagejad väljendasid menetluse hilises staadiumis soovi hagist loobuda, leidis Üldkohtu president, et kuni kohtuasja registrist kustutamiseni on korrahase õigusemõistmise huvides vaja võtta seisukoht, kas komisjoni otsuse täitmise peatamine tuleks jösse jätta või tühistada. Jaatades küll *fumus boni iuris*'e olemasolu, eitas ta asjaolude esinemist, mis tingiksid taotletud ajutiste meetmete määramist õigustava kiireloomulisuse. Huvide tasakaalu kohta märkis president, olles meenutanud Euroopa Liidu üldist majandushuvi pakkuvate teenuste tähtsust ning riigi ametivõimude ulatuslikku kaalutusõigust nende osutamisel, tellimisel ja korraldamisel, et tähtsamaks kui hagejate huvi tuleb pidada huvi rakendada võimalikult kiiresti Hispaania üldist majandushuvi pakkuv teenus ja sellega seotud kompensatsioon. Seetõttu tühistati 3. novembri 2010. aasta määrused vaidlustatud otsuse täitmise ajutise peatamise kohta. Kuna hagejateks olevad ettevõtjad loobusid ajutiste meetmete kohaldamise taotlustest, tegi Üldkohtu president 12. aprillil 2011 kolm määrust registrist kustutamiseks ajutiste meetmete kohaldamise menetluse raames, mõistes hagejatelt erandkorras välja kohtukulud.

9. juuni 2011. aasta määruses kohtuasjas T-62/06 RENV-R: *Eurallumina vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 29–56) ja 10. juuni 2011. aasta määruses kohtuasjas T-207/07 R: *Eurallumina vs. komisjon* (kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punktid 32–59) leidis Üldkohtu president pärast kontserne käsitleva kohtupraktika eri koostisosade detailset analüüsimist, et see kohtupraktika on kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta²⁸ artikliga 47, 4. novembril 1950 Roomas alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 6 ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga, ning märkis, et kontserni mõiste ei kehtesta tingimust, mida oleks võimatu täita, sest see ei takista ühelgi kontserni kuuluval ettevõtjal tõendada, et tema objektiivsed huvid ei lange kokku kontserni või emaettevõtja huvidega, et emaettevõtjal ei ole juriidiliselt võimalik teda rahaliselt abistada või et kogu kontsern on majanduslikult võimetu teda abistama.

²⁸ ELT 2010, C 83, lk 392.